

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ
ΚΑΙ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Η ιστορία των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης στην Ελλάδα και η
δημιουργία και διασπορά ψευδών ειδήσεων στη ψηφιακή εποχή**

Τζιούβελης Αθανάσιος

A.M: 15812

Υπεύθυνος Καθηγητής: Αθανάσιος Κούτρας

ΠΑΤΡΑ, 2021

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ ΠΕΡΙ ΜΗ ΛΟΓΟΚΛΟΠΗΣ

Δηλώνω ότι είμαι ο / η συγγραφέας της παρούσας εργασίας με τίτλο «Η ιστορία των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης στην Ελλάδα και η δημιουργία και διασπορά ειδήσεων στη ψηφιακή εποχή» Η αναφερόμενη εργασία δεν αποτελεί αντιγραφή ούτε προέρχεται από ανάθεση σε τρίτους. Οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν αναφέρονται σαφώς στη βιβλιογραφία και στο κείμενο ενώ κάθε εξωτερική βοήθεια, αν υπήρξε, αναγνωρίζεται ρητά.

Όνομα (κεφαλαία)

Υπογραφή

ΤΖΙΟΥΒΕΛΗΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ

ΑΜ

15819

Περιεχόμενα

Πρόλογος.....	5
Περίληψη.....	6
Abstract.....	7
Εισαγωγή.....	8
1. Η εξέλιξη των ΜΜΕ στην Ελλάδα.....	10
1.1 Εφημερίδα.....	10
1.1.1 Οι πρώτες εφημερίδες που εκδίδονται στο εξωτερικό.....	11
1.1.2 Επαναστατικός Τύπος.....	13
1.1.3 Η περίοδος του Όθωνα 1833-1862.....	15
1.1.4 Περίοδος 1864-1900.....	16
1.1.5 Περίοδος 1900-1940.....	18
1.1.6 Κατοχή και Εμφύλιος πόλεμος	19
1.1.7 Τέλος εμφυλίου έως την πτώση της χούντας.....	20
1.1.8 Από την μεταπολίτευση έως τις μέρες μας.....	20

1.2 Περιοδικά.....	22
1.3 Ραδιόφωνο.....	26
1.4 Τηλεόραση.....	28
1.4.1 Η πρώτη εμφάνιση της τηλεόρασης.....	29
1.4.2 Η τηλεόραση την περίοδο της δικτατορίας.....	30
1.4.3 Η τηλεόραση την περίοδο της μεταπολίτευσης (1974-1989).....	31
1.4.4 Τα πρώτα ιδιωτικά κανάλια.....	32
1.4.5 Οικονομική κρίση, κλείσιμο και επανέναρξη της ΕΡΤ.....	33
1.5 Διαδίκτυο.....	35
1.5.1 Οι χρήσεις του διαδικτύου.....	36
2. Αρχές Δεοντολογίας Δημοσιογραφικού Επαγγέλματος.....	39
2.1 Κώδικας δεοντολογίας των Ψηφιακών Μέσων Ενημέρωσης.....	46
3. Η παραπληροφόρηση στα ΜΜΕ.....	48
3.1 Από την παραπληροφόρηση στα fake news - Ορισμός Fake news.....	49
3.2 Η πρώτη καταγραφή.....	52
3.3 Κατηγορίες ψευδών ειδήσεων.....	53
3.3.1 Clickbait.....	55
3.3.2 Hoax.....	56
3.3.3 Σάτιρα ή Παρωδία.....	56
3.3.4 Fake news που πιστέψαμε όλοι.....	57

4. Αντιμετώπιση των ψευδών ειδήσεων.....	59
4.1 Πώς καταλαβαίνουμε την αξιοπιστία μιας είδησης.....	59
4.2 Αντιμετώπιση των news fake από την Ευρώπη.....	61
4.3 Ελληνική νομοθεσία για τη διασπορά ψευδών ειδήσεων.....	63
4.4 Η Google στον αγώνα για την αντιμετώπιση των ψευδών ειδήσεων.....	64
4.5 Η στάση του Facebook στις ψευδείς ειδήσεις.....	65
4.6 Ellinika Hoaxes.....	65
5 Fake news και κορονοϊός.....	67
Επίλογος.....	69
Βιβλιογραφία.....	71

Πρόλογος

Η παρούσα πτυχιακή εργασία με τίτλο « *Η ιστορία των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης στην Ελλάδα και η δημιουργία και διασπορά ψευδών ειδήσεων στη ψηφιακή εποχή*» πραγματεύεται την εμφάνιση των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης στην Ελλάδα αλλά και την κυριαρχία των ψευδών ειδήσεων στην εποχή μας.

Οι δυσκολίες που αντιμετώπισα με την εργασία μου αφορούν κυρίως τις ιδιαίτερες συνθήκες που διαμόρφωσε ο κορονοϊός. Για αρκετό διάστημα ήταν κλειστά τα βιβλιοπωλεία αλλά και οι δημοτικές βιβλιοθήκες, γεγονός που με δυσκόλεψε αρκετά στην αναζήτηση σχετικού υλικού για την εργασία μου. Το διαδίκτυο ήταν αρωγός μου κυρίως για το δεύτερο μέρος της εργασίας μου.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω αρχικά τον κύριο Αθανάσιο Κούτρα για την εμπιστοσύνη που μου έδειξε στην ανάθεση της συγκεκριμένης πτυχιακής εργασίας. Στην συνέχεια την οικογένειά μου για την αγάπη και την υπομονή που μου έδειξε κατά τη διάρκεια της συγγραφής της πτυχιακής μου. Ιδιαίτερες ευχαριστίες οφείλω να εκφράσω στην αδερφή μου για τη βοήθεια της στην παρούσα εργασία αλλά και για την ενθάρρυνση της να ολοκληρώσω τις σπουδές μου.

Περίληψη

Στην παρούσα εργασία αρχικά γίνεται μια ιστορική αναδρομή στην εξέλιξη του Τύπου και των περιοδικών και στο ρόλο που έπαιξαν τα πρώτα χρόνια της εμφάνισής τους στην αφύπνιση των πολιτών για την επανάσταση αλλά και γενικότερα στην

πληροφόρηση και ενημέρωση των πολιτών. Στη συνέχεια διαγράφεται η εξέλιξη του ραδιοφώνου, της τηλεόρασης και γίνεται μια αναφορά στο διαδίκτυο και τις χρήσεις του.

Στο δεύτερο μέρος της εργασίας παρουσιάζονται οι αρχές της δημοσιογραφικής δεοντολογίας, που εναντιώνονται στη παραπληροφόρηση και στη διασπορά ψευδών ειδήσεων, τα λεγόμενα fake news, που δυστυχώς κυριαρχούν στην εποχή μας. Γίνεται μία προσπάθεια ορισμού των fake news και παρουσιάζονται κάποια χαρακτηριστικά είδη. Επίσης εξετάζεται πώς εντάθηκε τόσο το φαινόμενο της διασποράς ψευδών ειδήσεων σήμερα, αλλά και προσπάθειες που γίνονται για την εξάλειψή του τόσο από πλευράς νομοθεσίας αλλά και από τη πλευρά της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της Google, του Facebook. Στο τέλος της εργασίας υπάρχει ένα σύντομο κεφάλαιο γύρω από τις ψευδείς ειδήσεις που διαδόθηκαν στην δύσκολη περίοδο που διανύουμε σχετικά με τον κορονοϊό.

Abstract

In the current dissertation, a historical review is made of the evolution of the press and magazines and the role they played in the first years of their emergence in the

awakening of the citizens for the revolution and also in informing citizens in general. Next, the development of radio and television is discussed in detail and also a reference is made to the internet and its uses.

The second part of the dissertation presents the principles of journalistic ethics, which oppose misinformation and the spreading of false news, the so-called fake news, that unfortunately have been dominating our time. An attempt is made to define fake news and some characteristic types are presented. It also examines how the phenomenon of spreading false news has intensified today, as well as efforts made to eliminate it both in terms of state legislation and in terms of the European Union and international companies such as Google, Facebook. At the end of the paper there is a short chapter on the false news that was spread during the difficult period we are going through about the coronavirus.

Εισαγωγή

Ο Αριστοτέλης στο έργο του *Πολιτικά* χαρακτηρίζει τον άνθρωπο ως φύσει πολιτικόν ζώον. Ο Αριστοτέλης τον παρουσιάζει έτσι για να περιγράψει την ανάγκη του για επικοινωνία, αφού η φύση του ανθρώπου είναι τέτοια που μόνο σε μία πόλη μπορεί να πετύχει την ολοκλήρωσή του. Από τη στιγμή που συγκρότησε τις πρώτες κοινωνίες είχε την επιθυμία να ενημερώνεται και να πληροφορείται. Η ανάγκη για πληροφόρηση και επικοινωνία ήταν αυτή που τον οδήγησε στην περαιτέρω ανάπτυξη του και που τον διέκρινε από τα άλογα όντα. Από τα πρώτα στάδια συγκρότησης ανθρωπίνων κοινωνιών οι άνθρωποι βρήκαν διάφορους τρόπους επικοινωνίας, μεταφοράς μηνυμάτων και γνωστοποίησης ειδήσεων.

Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης σήμερα είναι τα μέσα που μπορούμε να πούμε πως καλύπτουν αυτή την ανάγκη του ανθρώπου που περιγράψαμε πιο πάνω. Μέσα μαζικής ενημέρωσης ή επικοινωνίας ονομάζονται τα μέσα που αποστέλλουν μηνύματα σε ομάδες ατόμων, ανεξαρτήτως της κοινωνικής τους τάξης και του πνευματικού τους επιπέδου. Είναι μια προοδευτική εφεύρεση που επιδρά θετικά στον άνθρωπο. Κανείς πλέον δεν μπορεί να σκεφτεί το σύγχρονο κόσμο δίχως τα μέσα επικοινωνίας, γεγονός που επιβεβαιώνει την ιδιαίτερη σημασία τους. Είναι πλέον αδιάσπαστο κομμάτι της καθημερινότητάς μας, με ισχυρή παρουσία στο σπίτι, στην οικογενειακή ζωή αλλά και ευρύτερα στις κοινωνικές μας σχέσεις.

Ο ρόλος τους είναι κυρίαρχος στη λειτουργία των σύγχρονων δημοκρατικών κοινωνιών, αφού αποτελούν αναπόσπαστο στοιχείο τους. Χρησιμοποιούνται λοιπόν για τη μετάδοση ειδήσεων και γνώμων, που απευθύνονται στη μάζα και όχι στο μεμονωμένο άτομο. Σκοπός τους είναι η ενημέρωση, η επικοινωνία, η ψυχαγωγία, η σωστή πληροφόρηση, η υπεύθυνη, αντικειμενική και έγκαιρη διαφώτιση πάνω σε όλα τα θέματα (κοινωνικά, πολιτικά, ιστορικά, θρησκευτικά, επιστημονικά, αθλητικά, πολιτιστικά, εκπαιδευτικά). Διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο επίσης στη διαμόρφωση της κοινής γνώμης καθώς την επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό με τις επιλογές των γεγονότων, των κειμένων και των εικόνων. Με τη βοήθεια του ήχου αλλά και της εικόνας αλλά και με το συνδυασμό των δύο ασκούν μεγάλη επιρροή στο κοινό. Συχνά βέβαια αμφισβητείται σε ποιο βαθμό ανταποκρίνονται επιτυχώς το στόχο τους, καθώς

δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις που παρατηρούμε να εκτρέπονται από το στόχο τους.

Είναι γεγονός πια πως ενήλικοι και ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες όπως τα παιδιά αφιερώνουν όλο και περισσότερο ατομικό χρόνο απασχολούμενοι με την κουλτούρα των ΜΜΕ και τα νέα ηλεκτρονικά μέσα παρά με τη σχέση τους με γονείς, σχολείο και φίλους. Τα ΜΜΕ καθημερινά μας οδηγούν προς συγκεκριμένες κατευθύνσεις και χώρους για να ανακαλύψουμε εκεί το καινούριο, την πληροφορία, την είδηση, τη γνώση για όσα συμβαίνουν και για όσο πρόκειται να συμβούν.

Έτσι λοιπόν η τηλεόραση, το ραδιόφωνο, ο τύπος, το διαδίκτυο αποτελούν μηχανισμούς διαμεσολάβησης, προσδιορισμού αλλά και κατασκευής εννοιών, ιδεών, εικόνων μέσω των οποίων καταλαβαίνουμε τον κόσμο και διαμορφώνουμε τις δικές μας αντιλήψεις.

Η είσοδος των ΜΜΕ ήταν αστραπιαία και καθοριστική για τις ανθρώπινες επικοινωνίες. Σήμερα φαίνεται πως αφήνουμε πίσω την εφημερίδα, το ραδιόφωνο και την τηλεόραση για να χαθούμε στο ψηφιακό κόσμο των υπολογιστών και του Διαδικτύου.

Κεφάλαιο 1

Η εξέλιξη των ΜΜΕ στην Ελλάδα

1.1 Εφημερίδα

Στην έννοια της εφημερίδας ανήκει το έντυπο εκείνο που εκδίδεται καθημερινά ή τουλάχιστον μια φορά το μήνα και το οποίο περιέχει ύλη πολιτικού και κοινωνικού ενδιαφέροντος, όπως ειδήσεις, κρίσεις επί θεμάτων της επικαιρότητας αναγγελίες και διαφημίσεις. (άρθρο 4 ΑΝ 1092/1938). Ημερήσια θεωρείται η εφημερίδα που εκδίδεται καθημερινά ή επί έξι μέρες την εβδομάδα ακόμα και αν σε ορισμένες εκδόσεις της εμφανίζεται με διαφορετικό τίτλο (άρθρο 6 παρ.2 του Ν 1436/1984). Ημερήσια επαρχιακή εφημερίδα θεωρείται αυτή που εκδίδεται εκτός των πόλεων της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης καθημερινά και συνεχώς επί ένα τουλάχιστον χρόνο(

άρθρο 1 του ΝΔ 1263/1972 όπως τροποποιήθηκε και ισχύει με το Ν 1446/1984).

Χαρακτηριστικό γνώρισμα μιας προοδευμένης δημοκρατικής κοινωνία είναι ο αδέσμευτος τύπος της. Γι' αυτό σε όλα τα φιλελεύθερα συντάγματα η ελευθερία του τύπου μπαίνει σαν απαραίτητη προϋπόθεση της ύπαρξης της Δημοκρατίας. Στη διάρκεια των αιώνων οι εφημερίδες έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην ενημέρωση των ανθρώπων ενώ αρκετές φορές άλλαξαν μορφή, είδος μέχρι και περιεχόμενο. Ο τύπος καταπολέμησε τη λογοκρισία, την αυθαιρεσία της εξουσίας, τα οργανωμένα συμφέροντα και κατέκτησε την ελευθερία του. Έτσι απέδειξε τη δύναμή του και την απόλυτη αξία της δημοσιογραφικής ανεξαρτησίας. Ο τύπος είχε μεγάλη επιρροή και απήγηση στις νεότερες κοινωνίες για τις λαϊκές ελευθερίες και την κοινωνική χειραφέτηση των μαζών. Ονομάστηκε μάλιστα “τέταρτη εξουσία” λόγω της τεράστιας επιρροής που ασκεί.

Ενώ ο έντυπος τύπος μετράει αρκετά χρόνια ζωής στην Ευρώπη, στην Ελλάδα η εξέλιξη και η εμφάνισή του καθυστερεί εξαιτίας των ιδιαίτερων συνθηκών που επικρατούν. Η γέννηση τελικά του ελληνικού τύπου ξεκινά το τέλος του 18ου αιώνα. Πρόκειται για μια περίοδο με έντονες ζυμώσεις και πολιτική προετοιμασία για την μεγάλη απελευθερωτική επανάσταση. Τα πρώτα ελληνικά έντυπα τυπώνονται σε πόλεις διαφόρων ευρωπαϊκών χωρών στις οποίες υπήρχαν ελληνικές παροικίες και πιο συγκεκριμένα στη Βιέννη, στο Παρίσι, στο Λονδίνο όπου οι συνθήκες το επιτρέπουν. Ειδικότερα στη Βιέννη που ήταν το κέντρο της διπλωματικής δραστηριότητας και στην οποία ζούσαν και δραστηριοποιούνταν χιλιάδες Έλληνες εκδόθηκαν οι πρώτες ελληνικές εφημερίδες, οι οποίες εκτός από το γεγονός ότι αποτελούσαν όργανα διαφώτισης και επικοινωνίας των Ελλήνων του εξωτερικού ήταν ταυτόχρονα και εστίες προετοιμασίας της επανάστασης του 1821.

1.1.1 Οι πρώτες εφημερίδες που εκδίδονται στο εξωτερικό

Η πρώτη επιβεβαιωμένη ελληνική εφημερίδα ήταν η *Εφημερίς* που την εξέδιδαν στη Βιέννη οι αδερφοί Μαρκίδες Πουλίου από το 1790 έως το 1797. Σκοπός τους εκτός από την ενημέρωση ήταν κυρίως η αφύπνιση και ο διαφωτισμός του σκλαβωμένου ελληνικού έθνους. Κατά το πρώτο έτος της ήταν άλλες φορές τετρασέλιδη, άλλες

εξασέλιδη και άλλες δωδεκασέλιδη. Κυκλοφορούσε 2 φορές την εβδομάδα και η ετήσια συνδρομή της ήταν τα 14 φιορίνια. Συνεργάστηκαν στενά και με τον Ρήγα Φεραίο του οποίου εξέδωσαν και διάφορα βιβλία. Ο Γεώργιος Πούλιος υιοθέτησε μάλιστα το εθνεγερτικό κήρυγμα του Ρήγα Φεραίου. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα η Υψηλή Πύλη να ζητήσει από την αυστριακή κυβέρνηση το κλείσιμο της εφημερίδας. Ο Ρήγας Φεραίος καταλαβαίνοντας το αρνητικό κλίμα που είχε δημιουργηθεί κατάφερε να φύγει κρυφά από τη Βιέννη, παίρνοντας μαζί του τα επαναστατικά κείμενα που είχε τυπώσει στο τυπογραφείο της *Εφημερίδος*. Τελικά συνελήφθη στη Τεργέστη όπου και βρήκε μαρτυρικό θάνατο. Από την άλλη πλευρά τον Ιανουάριο του 1978 ο Γεώργιος Πούλιος συλλαμβάνεται από την αυστριακή αστυνομία ως συνεργάτης του Ρήγα. Στη συνέχεια εξορίστηκε, ενώ ο αδερφός του ο Πούμπλιος Πούλιος είχε καταφύγει στη Μολδαβία. Έτσι έκλεισε το τυπογραφείο τους και σταμάτησε η έκδοση της εφημερίδας τους.

φύλλο κυκλοφόρησε την 1η Ιανουαρίου του 1812 και κάτω από τον τίτλο υπήρχε η φράση “ Περιοδική εφημερίς, φιλολογική τε και εμπορική”. Ήταν τετρασέλιδη ή εξασέλιδη και εκδιδόταν δύο φορές την εβδομάδα, Τρίτη και Παρασκευή. Η εφημερίδα προσέφερε τις υπηρεσίες της στην επανάσταση πάρα τα εμπόδια που έβαζε η αυστριακή κυβέρνηση. Άλλοι αναφέρουν ότι η εφημερίδα σταμάτησε την έκδοση της στις 10 Ιουνίου το 1829, ενώ άλλοι αναφέρουν ως πιο πιθανή την ημερομηνία 31 Δεκεμβρίου 1836.

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΤΗΛΕΓΡΑΦΟΣ

πολιτική, φιλολογική και εμπορική εφημερίς.

Πέμπτη, τῆ 5 9. Ἰανουαρίου 1817.

ἀδεία καὶ προνομίον καίσαρβασιλικόν.

ΠΟΛΙΤΙΚΑΙ ΕΙΔΗΣΕΙΣ.

Ρ Ω Σ Σ Ι Α.

Ὁ πανερωτάτος μητροπολίτης τῆς Μόσχας, κύριος Αὐγουστίνος κζΐωθι νὰ λάβῃ τὴν ἀκόλουθον ἐπιτολὴν παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος ἀπὸ 11. Νοεμβρ. 1816.

Πανερωτάτε ἀρχιεπίσκοπε Δημήτριε Αὐγουστίνε! Ἐν τῷ καιρῷ τῆς παρουσίας μου ἐν Μόσχᾳ μετὰ χαρᾶς ἴδον τοὺς καρποὺς τῆς ἐπιμελείας Σου πρὸς ἀποκατάστασιν τῶν ναῶν τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν προτέρην λαμπρότητά των, τοιαύτης, ὥστε οὔτε ἴχνος ἔμεινε τῆς ἀσθενείας τοῦ ἔχθρου, ὅς τις εἰσαύρησας μὲν αὐθαδέως καὶ βλαστημίας εἰς τὰ ἱερά τεύχη, πλὴν ἐξεδιούχῃ πάλιν αἰτίμῳ διὰ τῆς δουλείας τῆς ἐπισκιάζουσας τὴν πρότην μητροπόλιν εὐμενείας τοῦ Παντοδυνάμου. Ἐν ὃ λοιπὸν ἔπαινό, ὡς εἶλες, τὰ ἔργα Σου, καθὼς πρότερον τῆς Μοσκοβιτικῆς μητροπόλεως, πέμπῳ Σοὶ τὰ ἀδαμαντακόλλητα παράσημα τοῦ τέγματος τοῦ ἁγ. Ἀλεξάνδρου Νέσκι, πεποιθώς, ὅτι διπλωματίαις τοῦ σάως Σου ὑπὲρ τοῦ συμφέροντος τῶν ἀγίων ἐκκλησιῶν.

Ἀλέξανδρος.

Α Μ Ε Ρ Ι Κ Η.

Ἡ νομοδοτικὴ Σύνοδος ἐν τῷ ἱεραρχίᾳ τοῦ

Νοεμβρίου ἐξέδωκε νέαν νόμον κατὰ τῆς μοναρχίας (Δουίλλου), δι' οὗ ἀπαγορεύεται εἰς ἀνθρώπους, ὅσοι ἐφόνευσαν εἰς τινὰ μοναρχίαν τινα, ἀπὸ τοῦ νὰ λάθωσι ἀξίαν τινὰ πολιτικὴν ἢ πρακτικὴν. Καὶ ὁ ἐπιφέρων τὴν πρόσληψιν εἰς μοναρχίαν ὑπόκειται εἰς τὴν ἴδιαν ποινὴν. Ὅσοι οἱ ἐν ἀρχαῖς καὶ ἀξιώμασι καὶ οἱ νομοδιδασκαλοὶ καὶ προκουράτορες προσζονται νὰ κώμισιν ὄρκον, ὅτι ἀπὸ τῆς 1. Ἰουλ. 1816 οὐδὲν ἐμπεριπέλχθησαν εἰς κώμισιν μοναρχίαν ἀμίσησιν ἢ ἐμίσησιν, οὔτε δι' ἑίλους καὶ λάθωσι πλέον μέρος εἰς τοιοῦτο πρᾶγμα, ἐφ' ὅσον ὑφίσταται αὐτὸς ὁ νόμος καὶ κατοικίαι τῶν ἡνωμένων ἐπαρχίας.

Ὁ πρῶτος Γαλλικὸς ἀντιπρόεδρος Βερνάρδος, ὅς τις κατὰ τὸ παρὸν διατρίβει ἐν τῷ Νεοεσθονίῳ, ἐδέχθη, καθὼς ἄδειται, ἀξίαν τινὰ πρακτικὴν.

Κατὰ τινὰ τῆς Βαλτιμώρης εφημερίδα, πολλὰ μεγάλα τῆς Λούδρας ἐπίπτα ἐπρόδοκον νὰ προμηθεύσασιν εἰς τὸν Ἰππάρχον τῶν ἡνωμένων ἐπαρχιῶν τῆς Ἀμερικῆς 10 μιλλιόνα δολάρια ἐπὶ συμφωνίαις καλοῖς. Καθὼς ἄδειται, ὁ Ἰππάρχος Σίλας νὰ ἀεχθῇ τὸ πρόβλημα.

Τὸ Ἀμερικανικὸν κερσεὶν θημίτηρ ἔρθε εἰς νεκρὴ εἰς τὸ Νεοεσθονίῳ, μετὰ τριῶν μη-

Εξώφυλλο της εφημερίδας *Ελληνικός Τηλέγραφος*

Πηγή εικόνας: <https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=etg&datum=18170109&seite=1&zoom=33>

1.1.2 Ο επαναστατικός Τύπος

Το ξέσπασμα της Επανάστασης στον ελλαδικό χώρο χρειαζόταν δημοσιογραφική

στήριξη. Έτσι εμφανίστηκαν οι πρώτες εφημερίδες στην Ελλάδα, οι οποίες ενημέρωναν τους αναγνώστες για τις πολεμικές επιχειρήσεις και συγχρόνως προέβαλλαν το δίκαιο της εξέγερσης.

Οι πρώτες εφημερίδες στον Ελλαδικό χώρο εκδόθηκαν κατά τη διάρκεια της επανάστασης σε διάφορες πόλεις όπως, Καλαμάτα, Μεσολόγγι, Αργίνιο, Ύδρα, Ναύπλιο αλλά και Αθήνα

Με την έναρξη της επανάστασης κυκλοφόρησε η *Εφημερίς Αιτωλική*, χειρόγραφη εφημερίδα στο Μεσολόγγι, ενώ η πρώτη τυπωμένη εκδίδεται στην Καλαμάτα την 1η Αυγούστου το 1821 με τίτλο *Ελληνική Σάλπιγξ* από τον Φαρμακίδη. Για την εφημερίδα Αιτωλική δε γνωρίζουμε ούτε ποιος ήταν ο εκδότης, ούτε πόσα φύλλα είχαν εκδοθεί. Έχουν διασωθεί μόνο δυο φύλλα το περιεχόμενο των οποίων είναι αφιερωμένο στα αγγέλματα του στρατοπέδου και σε άγνωστα συμβάντα που εξελίχτηκαν στην Ήπειρο.

Από την άλλη στο πρώτο φύλλο της εφημερίδας *Ελληνική Σάλπιγξ*, η οποία ήταν το επίσημο όργανο της επανάστασης δημοσιεύτηκε και η προκήρυξη του Αλέξανδρου Υψηλάντη που είχε απευθύνει από το Ιάσιο στις 24 Φεβρουαρίου του 1821 για την επανάσταση στη Μολδοβλαχία. Στο δεύτερο φύλλο δημοσιεύτηκε η έκκληση του Δημήτριου Υψηλάντη προς τους κατοίκους της Λεβαδειάς για ομόνοια, πολεμική εγρήγορση, καθώς και προτροπές, ώστε να μην κακοποιούνται άοπλοι Τούρκοι. Στο τρίτο φύλλο υπήρξε η έκκληση της Μεσσηνιακής Συγκλήτου και του Μαυρομιχάλη Πετρόμπεη προς τις ευρωπαϊκές Αυλές, με την οποία τους ανακοίνωναν ότι οι Έλληνες επαναστάτησαν για την ελευθερία τους. Έχει ενδιαφέρον να τονιστεί ότι σε πρόσφατες δηλώσεις του ο τέως Πρόεδρος της Δημοκρατίας Προκόπης Παυλόπουλος προανήγγειλε την αναβίωση της εφημερίδος.

Τα *Ελληνικά Χρονικά* (1824) είναι μια ακόμη εφημερίδα που εκδίδεται στο Μεσολόγγι την οποία εξέδιδε ο Ελβετός φιλέλληνας Ιάκωβος Μάγερ. Στην εφημερίδα αυτή υπάρχουν πολύτιμες πληροφορίες για την πολιορκία του Μεσολογγίου. Ο Μάγερ μάλιστα είχε στείλει μια επιστολή στο διευθυντή της εφημερίδας Calignani's Messenger, διαμαρτυρούμενος για την αδιαφορία που έδειχναν τα χριστιανικά κράτη για το ελληνικό δράμα.

Άλλες εφημερίδες της εποχής είναι η *Ιονική*, *Ο Φίλος του Νόμου*(Ύδρα 1824),

Εφημερίς των Αθηνών (20 Αυγούστου 1824), *Ελληνικά Χρονικά* (Μεσολόγγι 1824), *Γενική Εφημερίς της Ελλάδος* (1825 Ναύπλιο).

Την περίοδο 1827- 1834 εκδόθηκαν αρκετές εφημερίδες εφόσον υπήρχαν και περισσότερα τυπογραφεία συγκριτικά με τη περίοδο της επανάστασης. Ο Μάγερ Κώστας στην Ιστορία του Ελληνικού Τύπου αναφέρει τις εξής: *Ανεξάρτητος Εφημερίς της Ελλάδος*(1827-1828 Ύδρα), *Φλέσσιας*(1827 Καλαμάτα), *COURRIEUR D' ORIENT* (1829 Ναύπλιο), *COURRIEUR DE LA GRECE*(1829-1832 Αίγινα), *Ηως* (1830-1831 Ναύπλιο), *Ελληνική Μέλισσα*(1831 Σύρος), *Αθήνα*(1831 Ναύπλιο), *Απόλλων*(1831), *Αιγιναία*(1831 Αίγινα), *Ελληνικός Καθρέφτης*(1832 Ναύπλιο), *Le Moniteur Grec*(1832-1833 Ναύπλιο), *Εθνικός*(1832 Αίγινα- Σπέτσες, εκδόθηκαν μόνο δυο φύλλα), *Τριπτόλεμος*(1833), *Χρόνος, Ήλιος* (του Σούτσου, Ναύπλιο), *Εποχή* (1834-1835 Ναύπλιο), *Ευαγγελική Σάλπιγξ* (1834-1835 Ναύπλιο).

1.1.3 Η περίοδος του Όθωνα 1833- 1862

Μετά το τέλος της επανάστασης ο ελληνικός τύπος απέκτησε πολιτικό κυρίως περιεχόμενο αλλά παρέμενε και υπέρμαχος της ελευθερίας. Σχεδόν το σύνολο του τύπου ήταν στρατευμένο κατά της βαυαροκρατίας και της απολυταρχίας και υπέρ της παραχώρησης συντάγματος. Την περίοδο 1835- 1862 εκδίδονται πολλές εφημερίδες στην Αθήνα, η οποία είναι πια και η νέα και οριστική πρωτεύουσα του κράτους μας. Οι εφημερίδες αυτής της εποχής δεν μοιάζουν καθόλου με τις σημερινές. Λείπουν οι εντυπωσιακοί τίτλοι της σημερινής εποχής. Αντίθετα συναντάμε γενικότερους τίτλους όπως *Εσωτερικά*, *Εξωτερικά*, *Διάφορα*, *Ποικίλλα*. Οι εφημερίδες που ασκούν αντιπολίτευση μακροημερεύουν, σε αντιδιαστολή με αυτές που υποστήριζαν τον Όθωνα.

Η *Εφημερίς των Αγγελιών* είναι μια εφημερίδα της εποχής. Ήταν κρατική και τυπωνόταν στο Βασιλικό τυπογραφείο. Μια άλλη εφημερίδα η *Ελπίς* (1836- 1859) του Λεβίδη, με άρθρο της στο πρώτο ακόμα φύλλο της ζητούσε από τον Όθωνα Σύνταγμα. Ο *Αιών* (1838-1888) κυκλοφορούσε για 50 χρόνια και ο ιδρυτής της Ιωάννης Φιλήμων ήταν από τους πρωτεργάτες του Ελληνικού Τύπου. Εξέφραζε τις απόψεις τω Ναπαίων (οπαδοί του ρωσόφιλου κόμματος). Ο *Φίλος του Λαού* ήταν

επίσης μια εφημερίδα που αγωνίστηκε για την απόκτηση Συντάγματος. Η *Αυγή* έχει χαρακτηριστεί ως εφημερίδα του Όθωνα και ασκούσε αντιπολίτευση στον τότε πρωθυπουργό Μιαούλη. Η *Γενική Εφημερίς της Ελλάδος* ήταν όργανο της κυβερνήσεως του Μιαούλη και χωριζόταν σε δυο μέρη. Στο πρώτο που λεγόταν «Μέρος επίσημο», υπήρχαν οι πράξεις και οι αποφάσεις της κυβέρνησης, ενώ στο δεύτερο που λεγόταν «Μέρος μη επίσημον», δημοσιεύονταν άρθρα και ειδήσεις. Άλλες εφημερίδες της εποχής επίσης ήταν οι: ο *Εθνοφύλαξ*, η *Παλιγγενεσία*, η *Νέα Γενεά*, η *Αναγεννηθείσα Ελλάς*, ο *Ελληνικός Ταχυδρόμος*, η *Εφημερίς Αρχαιολογική*, η *Ελλάς* κ.α

1.1.4 Περίοδος 1864-1900

Νέα εποχή για τον τύπο αποτελεί το διάστημα 1863-1900. Αυτή την περίοδο και με το σύνταγμα του 1864 διακηρύσσεται η ελευθερία του τύπου. Τότε γίνονται και χαρακτηριστικές αλλαγές στις εφημερίδες. Αρχικά ο τύπος από περιοδικός εξελίσσεται σε ημερήσιος, οι σελίδες μεγαλώνουν και γίνονται πολύστυλες και επίσης εμπλουτίζονται και με εικόνες. Εκτός από τις εφημερίδες που ήδη εκδίδονταν συναντάμε τις εφημερίδες το *Μέλλον*, η *Αλήθεια*, Το *Εθνικόν Πνεύμα* (1868-1876), η *Κρήτη* (θερμή υποστηρικτής του Κρητικού ζητήματος), η *Εφημερίς των Συζητήσεων* (1870-1895), οι *Καιροί* (δημοσιεύτηκε εδώ το περίφημο άρθρο του Τρικούπη «Τις πταίει» στις 29 Ιουνίου 1874 στο οποίο κατηγορούσε το βασιλιά ότι διόριζε κυβερνήσεις της αρεσκείας του, αγνοώντας την αρχή της δεδηλωμένης) κ.α. Τα έντυπα αυτής της εποχής εκφράζουν πια άμεσα πολιτικά κόμματα. Μόνη ανεξάρτητη εφημερίδα της εποχής είναι η *Παλιγγενεσία* (1862- 1899).

Προς τα τέλη του 19ου αιώνα αρχίζουν να διαφαίνονται βασικές αλλαγές στις εφημερίδες του τόπου μας. Με το σύνταγμα του 1864 κατοχυρώνεται η ελευθεροτυπία. Βελτιώνεται ιδιαίτερα η εμφάνισή τους και παρατηρείται συγχρόνως εκσυγχρονισμός των τυπογραφείων. Η βασικότερη αλλαγή μπορούμε να πούμε ως σχετίζεται με θεματολογία του ελληνικού τύπου. Οι μεταβολές αυτές εντοπίζονται στις εφημερίδες *Ακρόπολη* (1883), *Άστυ* (1890), *Εστία* (1894), *Σκριπ* (1895) και *Εμπρός* (1896). Αξίζει να αναφερθεί η κυκλοφορία της *Εφημερίδας των Κυριών*, που ήταν η πρώτη ελληνική εφημερίδα, που περιείχε αποκλειστικά γυναικεία θέματα.

Ιδρύθηκε από τη φεμινίστρια Καλλιρόη Παρέν (1887) με στόχο τη πνευματική και κοινωνική πρόοδο των γυναικών καθώς και τη χειραφέτησή τους. Σε αυτήν οι γυναίκες αρθρογράφοι ζητούσαν μεταξύ άλλων να επιτραπεί στις γυναίκες η είσοδος στη τριτοβάθμια εκπαίδευση καθώς και να τους παραχωρηθεί το δικαίωμα ψήφου.

Την εποχή αυτή εμφανίζεται και ο σατιρικός τύπος. Ενδεικτικά αναφέρονται οι εφημερίδες *Η Βόμβα* (1849), η *Τράκα-Τρούκα* (1848- 1853), *Τραμπούκος* (1866-1869), *το Φως* (1860-1877), *Αριστοφάνης* (1874- 1883), *Παληάνθρωπος*, *Σατιρικών Σκριπτ* (1893- 1895).

Επίσης την ίδια περίοδο λόγω της εμφάνισης της εργατικής τάξης και των σοσιαλιστικών ιδεών εμφανίζονται και οι πρώτες σοσιαλιστικές εφημερίδες. *Εργάτης*, *Οι Εργάτες*, *Ελληνική Δημοκρατία*, *Εφημερίς του Λαού*, *Ο Σύνδεσμος* (η πρώτη συνδικαλιστική εφημερίδα) το *Άρδην* κ.α.

1.1.5 Περίοδος 1900- 1940

Η πρώτη δεκαετία του εικοστού αιώνα χαρακτηρίζεται ως η *χρυσή δεκαετία του Τύπου*. Η πολιτικοποίηση του Τύπου είναι έντονη και ο εθνικός διχασμός αποτυπώνεται στις σελίδες του. Οι εφημερίδες *Πατρίς*, *Εστία*, *Νέα Ελλάδα*, *Έθνος* κ.α είναι φιλοβενιζελικές και υποστηρίζουν το κόμμα των Φιλελευθέρων. Από την άλλη οι εφημερίδες *Αθήναι*, *Εσπερινή*, *Χρόνος*, *Αστραπή* χαρακτηρίζονται ως φιλοβασιλικές.

Τότε ξεκινούν την έκδοσή τους εφημερίδες πολλές από τις οποίες εξακολουθούν να τυπώνονται μέχρι και σήμερα. Οι εκδότες προσπαθούσαν συνεχώς να κάνουν όλο και πιο ανταγωνιστική την εφημερίδα τους. Σταδιακά κάθε πόλη εξέδιδε τη δική της τοπική εφημερίδα με νέα που αφορούσαν κυρίως το τόπο τους.

Κατά την περίοδο του Μεσοπολέμου φτιάχτηκε το πρώτο συγκρότημα στον Τύπο. Πρόκειται για το συγκρότημα του Δημήτρη Λαμπράκη, με τις ημερήσιες εφημερίδες *Ελεύθερο Βήμα* (1922 πρωινή), *Αθηναϊκά Νέα* (1931, απογευματινή) και το εβδομαδιαίο περιοδικό *Οικονομικός Ταχυδρόμος* (1926). Αργότερα αυτές οι εφημερίδες κυκλοφόρησαν με την ονομασία *Το Βήμα* και *Τα Νέα*. Την ίδια περίοδο εμφανίζονται και άλλες πολύ γνωστές εφημερίδες όπως το *Έθνος* (1913), ο

Ριζοσπάστης (1908), ο *Ελεύθερος Τύπος* (1916), η *Καθημερινή* (1919) αλλά και αθλητικές εφημερίδες όπως η *Αθλητική Φωνή*.

Την Κυριακή 6 Φεβρουαρίου 1922 κυκλοφόρησε το πρώτο φύλλο της εφημερίδας *Ελεύθερο Βήμα* για να εκφράσει τις ιδέες και το πρόγραμμα του Ελευθέρου Βενιζέλου. Με το *Ελεύθερο Βήμα* εκτός του ότι έχουμε για πρώτη φορά στην ιστορία του Τύπου, την εμφάνιση μιας εκδοτικής ομάδας που αναλαμβάνει την έκδοση εφημερίδα, έχουμε επίσης και για πρώτη φορά τη χρηματοδότηση της εφημερίδας από κεφάλαια που δεν προέρχονται από το χώρο του τύπου. Χρηματοδότης της εφημερίδας υπήρξε ο επιχειρηματίας Πρόδρομος Μποδοσάκης Αθανασιάδης, ο οποίος ήταν και επιθυμία του Ελευθέρου Βενιζέλου. Η εφημερίδα αγωνίστηκε για την ελευθεροτυπία. Δεν είναι τυχαίο άλλωστε ότι υπήρξαν αρκετές δίκες εναντίον της για δημοσιεύματα που είχαν να κάνουν με την κατάχρηση δημοσίου χρήματος και έλεγχο των θεσμών.

Τις πρώτες δεκαετίες του 20ου αιώνα αναπτύσσεται και ο αριστερός τύπος. Στη Θεσσαλονίκη η Φεντερασιόν, η μεγάλη πολυεθνική εργατική οργάνωση της πόλης εκδίδει την *Εργατική Αλληλεγγύη* (1908) και το *Αβάντι. Έρευνα, Οργάνωση* δύο ακόμη αριστερές εφημερίδες. Το 1921 το Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα Ελλάδος (μετέπειτα ΚΚΕ) κάνει όργανό του την εφημερίδα *Ριζοσπάστης*.

Από τα στοιχεία που παρουσιάζει ο Μάγερ διαπιστώνεται ότι μεταξύ 1935 και 1962 είχαν κυκλοφορήσει 156 εφημερίδες εκ των οποίων οι 41 ήταν επαρχιακές.

Αν και η ελευθεροτυπία έχει ήδη κατοχυρωθεί με το σύνταγμα του 1864 και με την τροποποίηση του 1911, αλλά και με το σύνταγμα του 1927 ο Τύπος συνεχίζει να διώκεται με αποκορύφωμα τον έλεγχό του από το καθεστώς της 4ης Αυγούστου του 1936 του Ιωάννη Μεταξά.

Το 1905 ιδρύεται το Συνδικάτο Τύπου στο οποίο ανήκουν οι διευθυντές των εφημερίδων και ο Σύνδεσμος Συντακτών για τους δημοσιογράφους. Το 1914 ιδρύεται η Ένωση Συντακτών και από το 1935 στην Αθήνα παραμένει μόνο η Ένωση Συντακτών Ημερησίων Εφημερίδων Αθηνών (ΕΣΗΕΑ), που λειτουργεί μέχρι και σήμερα.

1.1.6 Κατοχή και Εμφύλιος πόλεμος

Την περίοδο της Κατοχής ο Τύπος υφίσταται αυστηρό έλεγχο από τους κατακτητές με αποτέλεσμα όσες εφημερίδες κυκλοφορούν να εκφράζουν τις απόψεις τους. Ωστόσο είναι εντυπωσιακή η έκδοση και διακίνηση παράνομου αντιστασιακού Τύπου. Οι εφημερίδες αυτές κυκλοφορούν χέρι- χέρι και πολλές φορές τοιχοκολλούνται. Τέτοια έντυπα ήταν η *Ελεύθερη Ελλάδα* (1942), που ήταν όργανο του Εθνικού Απελευθερωτικού Μετώπου, τα *Νιάτα*, η *Νέα Γενιά*, *Ο Απελευθερωτής*, *Αγροτική Φωνή*, *Μάχη*, *Δημοκρατική Σημαία*, *Εθνική Φλόγα*, *Απελευθέρωση*, *Δόξα*, *Μαχόμενη Ελλάς*.

Την περίοδο του εμφυλίου οι εφημερίδες και οι δημοσιογράφοι της αριστεράς δέχονται έντονες διώξεις.

1.1.7 Τέλος εμφυλίου έως την πτώση της χούντας

Το χαρακτηριστικό των εφημερίδων κατά τις δεκαετίες του '50 και του '60 είναι ότι εξαιτίας πολλών οικονομικών δυσκολιών που αντιμετωπίζουν αναγκάζονται να καταφεύγουν σε επιχορηγήσεις από τα πολιτικά κόμματα και την κυβέρνηση προκειμένου να επιβιώσουν. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα την έλλειψη αντικειμενικότητας και την υποκειμενική παρουσίαση των ειδήσεων.

Την περίοδο αυτή ηγεμονεύουν εφημερίδες που έχουν εκδοθεί τη δεύτερη και τρίτη δεκαετία του 20ου αιώνα, ωστόσο εκδίδονται και νέες όπως η *Προοδευτική Αλλαγή*, *Αθηναϊκή*, *Ανεξάρτητος Τύπος*, *Ελεύθερος Κόσμος*.

Την δεκαετία του 1950 δημιουργούνται οι συνθήκες έκδοσης αριστερών εντύπων αν και εξακολουθούν να υπάρχουν απαγορεύσεις. Η δικτατορία των συνταγματαρχών απαγορεύει ξανά τις εφημερίδες της Αριστεράς. Η λογοκρισία της χούντας απαξιώνει τον τύπο, μάλιστα κλείνει τις εφημερίδες *Έθνος* και *Βραδυνή*.

Με το Ν.Δ 3619/1956 δημιουργήθηκε η Ένωση Ιδιοκτητών Ημερησίων Επαρχιακών Εφημερίδων(ΕΙΗΕΕ). Το 1998 με πρωτοβουλία 22 εκδοτών που αποχώρησαν από την ΕΙΗΕΕ δημιουργείται ο Σύνδεσμος Ημερησίων Περιφερειακών Εφημερίδων

(ΣΗΠΕ).

1.1.8 Από τη μεταπολίτευση έως τις μέρες μας

Μετά την πτώση της χούντας οι συνθήκες που επικρατούν ευνοούν την κυκλοφορία των εφημερίδων. Επανεκδίδονται πάλι οι εφημερίδες που είχαν κλείσει.

Το 1975 εκδίδεται η *Ελευθεροτυπία* που σύντομα θα κατακτήσει σημαντική θέση στην κυκλοφορία των καθημερινών εφημερίδων. Μάλιστα καινοτομία της ήταν η δημιουργία και η δωρεάν διανομή με το κυριακάτικο φύλλο του περιοδικού *Έψιλον* (1991), τακτική που ακολούθησαν στη συνέχεια οι περισσότερες εφημερίδες.

Το 1981 κυκλοφορεί η πρώτη ταμπλόιντ εφημερίδα το *Έθνος* και το 1983 η δεύτερη ο *Ελεύθερος Τύπος*. Βελτιώνεται η ποιότητα των φύλλων και μειώνεται ο χρόνος έκδοσης.

Την περίοδο αυτή ενισχύονται τα απογευματινά φύλλα και αναπτύσσονται ιδιαίτερα και οι κυριακάτικες εκδόσεις.

Αυτή την εποχή εμφανίζονται και οι οικονομικές εφημερίδες που γνωρίζουν και μεγάλη άνθηση από τα τέλη της δεκαετίας του 1990. Κάποιες από αυτές είναι *Ναυτεμπορική* (1924), *Εξπρές* (1962), *Ημερησία* (1947), *Κέρδος* (1985), *Χρηματιστήριο* (1987), *Επιχειρώ* (2002), *Ισοτιμία* (1994), *Μέτοχος* (1998). Τέλος την εμφάνισή τους κάνουν και οι λεγόμενες σκανδαλοθηρικές εφημερίδες όπως, *Λοιπόν*, *Espresso*, *Traffic News* κ.α.

Οι πολιτικές εφημερίδες προκειμένου να ανταποκριθούν στον έντονο ανταγωνισμό γεμίζουν ένθετα και περιοδικά, κάνουν διάφορες προσφορές ενώ ορισμένες προχωρούν και σε ηλεκτρονική έκδοση στο Ίντερνετ. Ωστόσο από το 1990 και μετά η κυκλοφορία των εφημερίδων παρουσιάζει διαρκώς σημαντική πτώση. Οι εφημερίδες αρχίζουν να βυθίζονται σε μια κρίση με κύριο χαρακτηριστικό τη μεγάλη συρρίκνωση του Τύπου.

Σήμερα εξαιτίας κυρίως της επικράτησης των ηλεκτρονικών μέσων μια μεγάλη μερίδα του κοινού έχει απομακρυνθεί από την αγορά εφημερίδας και έχει επιλέξει άλλα μέσα για να ενημερώνεται. Οι πωλήσεις έχουν μειωθεί αισθητά και εκτός

κάποιων φανατικών οπαδών η πλειοψηφία των ανθρώπων επιλέγει να ενημερωθεί από τον υπολογιστή του. Ο κόσμος της τεχνολογίας επηρέασε ιδιαίτερα τον κλάδο της εφημερίδας. Ο τύπος δε διαθέτει την αμεσότητα της τηλεόρασης, του διαδικτύου και του ραδιοφώνου στη μετάδοση της πληροφορίας αφού οι πληροφορίες δημοσιεύονται με καθυστέρηση. Επίσης το γεγονός της απουσίας της εικόνας τον καθιστούν λιγότερο προσιτό και ενδιαφέρον κυρίως για τις πιο νέες γενιές.

1.2 Περιοδικά

Περιοδικό κατά το άρθρο 4 του Ν 1092/1938 είναι το έντυπο εκείνο, το οποίο εκδίδεται τουλάχιστον μια φορά το μήνα σε τακτικές εκδόσεις και του οποίου το περιεχόμενο δεν ταυτίζεται με αυτό της εφημερίδας.

Όπως συνέβη και με τις εφημερίδες έτσι και τα πρώτα περιοδικά εκδίδονται σε ευρωπαϊκές πόλεις. Το πρώτο ελληνικό περιοδικό που εκδίδεται είναι ο *Ερμής ο Λόγιος ή Φιλολογικαί Αγγελίαι*, από άλλους όμως θεωρείται ως η δεύτερη ελληνική εφημερίδα που εκδόθηκε στη Βιέννη τον Ιανουάριο του 1811. Ήταν δεκαπενθήμερη, είχε δεκαέξι δίσητες σελίδες και κυκλοφορούσε κάθε 1η και 15η του μηνός. Ετήσια συνδρομή ήταν 15 γρόσια. Έίχε επηρεαστεί από τον Αδαμάντιο Κοραή που είχε τονίσει τις ωφέλειες που θα έχει το έθνος από τη δημιουργία του οπότε και στόχοι του περιοδικού ήταν η αφύπνιση για την καλλιέργεια και εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας. Πρώτος εκδότης του περιοδικού ήταν ο αρχιμανδρίτης Άνθιμος Γάζης με την υπόδειξη Κοραή και η Φιλολογική Εταιρεία του Βουκουρεστίου στήριζε οικονομικά το περιοδικό. Όταν αποχώρησε ο Άνθιμος Γάζης τη διεύθυνση ανέλαβαν ο Θεόκλητος Φαρμακίδης και ο Κ. Κοκκινάκης. Το περιοδικό στήριζαν επίσης και πολλοί γνωστοί Φιλικοί. Υπήρξαν πολλές αλλαγές εκδοτών πράγμα που δείχνει την αβεβαιότητα που υπήρχε για το μέλλον του περιοδικού. Στο τελευταίο του τεύχος είχε δημοσιευτεί η αναθεματική για την ελληνική επανάσταση εγκύκλιος του Πατριάρχη Γρηγορίου Ε΄, ο οποίος είχε αναγκαστεί από τους Τούρκους να την κάνει. Αυτή η δημοσίευση είχε σαν αποτέλεσμα να σταματήσει η έκδοση του περιοδικού την 1η

Μαΐου το 1821. Μάλιστα ο τότε μοναδικός εκδότης Κοκκινάκης είχε συνελήφθη από τις αυστριακές αρχές και του επιτράπηκε να γυρίσει στην Ελλάδα το 1825 όπου και ασχολήθηκε με τη σύνταξη των πρώτων ελληνικών διδακτικών βιβλίων.

Την 1η Ιανουαρίου 1819 εκδόθηκε το πρώτο φύλλο του περιοδικού των φιλολογικών αγγελιών «Καλλιόπη», το αντίπαλον δέος του Ερμή του Λόγιου καθώς εξέφραζε τις απόψεις του Κοδρικά που έρχονταν σε αντίθεση με τις απόψεις του Κοραή. Ήταν δεκαπενθήμερο. Στο πρώτο και δεύτερο φύλλο της δημοσιεύτηκαν άρθρα για την ιστορία του τύπου, τα οποία όμως είχαν πολλές ανακρίβειες. Φύλλα της «Καλλιόπης» υπάρχουν στη Βιβλιοθήκη της Βουλής αλλά μόνο από το έτος 1819. Στην Εθνική Βιβλιοθήκη υπάρχουν τεύχη και από τα τρία έτη της έκδοσής της, δηλαδή από το 1819 μέχρι το 1821.

Το περιοδικό *Μέλισσα η Εφημερίς η Ελληνική* εκδίδεται στο Παρίσι το 1819 έως το 1821. διατηρούσε ισχυρούς δεσμούς με τον Λόγιο Ερμή και σε συνεργασία με τον Αδαμάντιο Κοραή μετέφερε στο ελληνικό κοινό τις προοδευτικές ιδέες. Εκδότης του περιοδικού ο Σπυρίδων Κονδός.

Έως το 1863 είχαν εκδοθεί τρία περιοδικά ποικίλης ύλης. Πρόκειται για τα περιοδικά *Πανδώρα*, *Αποθήκη ωφέλιμων γνώσεων* και *Ευτέρπη*. Απευθύνονταν σε όλα τα μέλη της οικογένειας. Τα περιοδικά αυτά είχαν αποσπάσματα μυθιστορημάτων, διηγήματα, ποιήματα αλλά και ιστορικά, φιλολογικά λαογραφικά και επιστημονικά θέματα.

Τρία ακόμη περιοδικά αυτής της περιόδου είναι η *Εστία*, *Εβδομάς* και *Εθνική Βιβλιοθήκη*.

Το περιοδικό *Εστία* ιδρύθηκε από τον Παύλο Διομήδη στις 4 Ιανουαρίου 1876. Διευθυντής του περιοδικού υπήρξε για ένα διάστημα ο Γρηγόριος Ξενόπουλος. Το περιοδικό αυτό βοήθησε στην ανάπτυξη του διηγήματος αφού συχνά παρουσίαζε στο αναγνωστικό κοινό νέους συγγραφείς και μάλιστα διοργάνωνε διαγωνισμούς για την ανάδειξη του καλύτερου διηγήματος.

Το περιοδικό *Εφημερίς των Κυρίων* (1887) το εξέδιδε η Καλλιρρόη Παρρέν με βασικό στόχο του τη χειραφέτηση της γυναίκας. Όλοι οι συντελεστές του περιοδικού ήταν γυναίκες. Άλλα καθαρά γυναικεία περιοδικά ήταν η *Ευτέρπη* που κυκλοφόρησε το 1847 και περιείχε συμβουλές για το νοικοκυριό, συνταγές μαγειρικής και υλικό για

την μόδα. Το ανδρικό κοινό το υποδέχτηκε με πικρόχολα σχόλια. *Μήτηρ η φιλόστοργος*, ένα ακόμη γυναικείο περιοδικό με άρθρα σχετικά με το ρόλο της γυναίκας ως μητέρας, συζύγου και αδερφής. Το περιοδικό *Ευριδίκη* εκδιδόταν στην Κωνσταντινούπολη και πληροφορούσε τις αναγνώστριες του σχετικά με τις γυναικείες κινητοποιήσεις στις Η.Π.Α εναντίον του πολέμου. Μάλιστα πρότεινε και την ίδρυση ενός γυναικείου συλλόγου στην Κωνσταντινούπολη με στόχο την προώθηση γυναικείων θέσεων. *Η Θάλεια, η Πηνελόπη, Εύα, η Κορίννα, Ανθών, η Οικογένεια, η Πλειάς* είναι ακόμη μερικοί χαρακτηριστικοί τίτλοι περιοδικών που προσέλκυαν το γυναικείο αναγνωστικό κοινό.

Με το πέρασμα στον 20ο αιώνα αυξήθηκε ο αριθμός των περιοδικών. Σημαντικά περιοδικά της εποχής ο *Νουμάς*, τα *Παναθήναια* (1900-1915) και η *Πινακοθήκη* (1901- 1926). Ο Νουμάς, πρωτοστάτησε στον αγώνα για την επικράτηση της δημοτικής γλώσσας. Κυκλοφόρησε για πρώτη φορά το 1903 από τον Ταγκόπουλο Δημήτριο. Ασχολήθηκε κυρίως με γλωσσικά και εκπαιδευτικά θέματα και λιγότερο με κοινωνικά και πολιτικά.

Το *Μπουκέτο* ήταν ένα περιοδικό με μεγάλη απήχηση στο κοινό, που κυκλοφόρησε το 1924 από τον Κ. Θεοδωρόπουλο και διατηρήθηκε έως το 1941. σε αυτό παρέθεσαν αποσπάσματα των έργων τους ή και αυτοτελή κείμενα πολλοί Έλληνες όσο και ξένοι λογοτέχνες. Η *Νέα Εστία*, το μακροβιότερο φιλολογικό περιοδικό κυκλοφορεί το 1927 και εκδίδεται μέχρι και σήμερα.

Πολλοί ακόμη νέοι τίτλοι θα παρουσιαστούν στα επόμενα χρόνια. Ενδεικτικά αναφέρονται τα περιοδικά: *Ρομάντσο* (1934), *Θησαυρός* (1938), *Ταχυδρόμος* (1954), *Εικόνες* (1955). Μέχρι τις αρχές του 1990 πολλά από τα περιοδικά που προαναφέρθηκαν έκλεισαν εξαιτίας του ανταγωνισμού της τηλεόρασης αλλά και εξαιτίας της εμφάνισης πολλών τίτλων του εξωτερικού, που εξέδιδαν ελληνικοί εκδοτικοί οίκοι.

Στα παιδικά περιοδικά αξίζει να αναφερθεί το περιοδικό *Μικρός Ηρώς*, στο οποίο περιγράφονταν οι περιπέτειες του Γιάννη Θαλάσση που μαζί με την παρέα του εναντιωνόταν στους Γερμανούς, Ιταλούς και Ιάπωνες. Τα *Κλασικά Εικονογραφημένα*, το *Σούπερμαν* και το *Γκαούρ- Ταρζάν* επανακυκλοφόρησε για μικρό διάστημα το

περιοδικό *Διάπλασις των Παίδων*.

Εξώφυλλα του περιοδικού «Διάπλασις των παιδων».

Πηγή εικόνων: <https://www.taathinaika.gr/aplasis-ton-paidon-pou-megalose-polles-genies-ellinon/>

Η *Διάπλασις των Παίδων* ιδρύθηκε από τον Νικόλαο Παπαδόπουλο το 1879. Ο Γρηγόριος Ξενόπουλος δραστηριοποιήθηκε έντονα στο περιοδικό.

Η *Επιθεώρηση της Τέχνης* (1954-1967) ήταν ένα πολιτιστικό περιοδικό της Αριστεράς με το οποίο συνεργάζονταν σπουδαίες προσωπικότητες όπως ο Τίτος Πατρίκιος, η Άλκη Ζέη, ο Γιάννης Ρίτσος κ.α.. Πολλοί σημαντικοί άνθρωποι των γραμμάτων θα εκθέσουν σε αυτό τις πολιτικές και κοινωνικές απόψεις τους. Το καθεστώς της 21 Απριλίου απαγόρευσε τη κυκλοφορία του περιοδικού.

Νεότερα πιο γνωστά περιοδικά είναι το *Κλικ*, *Men*, *Diva*, *Αθηνόγραμμα*, *Downtown*,

Σινεμά, 4 Τροχοί και πολλά άλλα. Όπως αναφέρθηκε όμως και πιο πάνω τα περιοδικά αντιμετωπίζουν μια έντονη κρίση και έχει περιοριστεί ιδιαίτερα η κυκλοφορία τους. Τα τελευταία χρόνια μάλιστα πολλά περιοδικά κυκλοφορούν ηλεκτρονικά και έχουν φανατικούς οπαδούς. Τα online περιοδικά ήταν η λύση των εκδοτών λόγω της χαμηλής ζήτησης. Στη δομή τους κατά κύριο λόγο δε διαφέρουν ιδιαίτερα από τα κλασικά έντυπα περιοδικά. Χρειάζεται όμως προσοχή γιατί σε αυτά μπορεί να δημοσιεύσει ο καθένας κάποιο άρθρο ή να εκφέρει την άποψη του για ένα θέμα και μάλιστα πολλές φορές ανυπόγραφα. Έτσι η αξιοπιστία και η εγκυρότητα τους μετριάζεται σε κάποιο βαθμό.

1.3 Ραδιόφωνο

Στην Ελλάδα ήδη από το 1923 άρχισε μια προσπάθεια εγκατάστασης ραδιοφωνικού πομπού. Η πρώτη ραδιοφωνική εκπομπή εικάζεται ότι πραγματοποιήθηκε στο κτίριο της διοίκησης ραδιοφωνίας του Υπουργείου Εμπορικής Ναυτιλίας στο Βοτανικό. Ο πρώτος ραδιοφωνικός σταθμός ξεκίνησε τη λειτουργία του στη Θεσσαλονίκη από τον ιδιώτη ραδιοηλεκτρολόγο Χρήστο Τσιγγιρίδη το 1928, και 20 ολόκληρα χρόνια μετέδιδε συχνά εκπομπές. Ο σταθμός λειτουργούσε μέσα στο χώρο της ΔΕΘ. Την περίοδο της Γερμανικής Κατοχής ο σταθμός επιτάχθηκε από τους Γερμανούς. Τελικά το 1946 έκλεισε οριστικά. Το 1930 παραχωρείται με νόμο άδεια λειτουργίας και σε άλλο ιδιωτικό ραδιοφωνικό σταθμό. Κατά τη δικτατορία του Μεταξά συντελείται η αγορά και εγκατάσταση ραδιοφωνικού πομπού 15 KW στα Νέα Λιόσια. Παράλληλα δημιουργούνται τρία ραδιοφωνικά στούντιο στο Ζάππειο για τις ανάγκες των προγραμμάτων. Με τον αναγκαστικό νόμο Μεταξά 95 του 1936 ιδρύεται ΝΠΔΔ με την ονομασία Υπηρεσία Ραδιοφωνικών Εκπομπών (ΥΡΕ).

Ο πρώτος όμως επίσημος εθνικός ραδιοφωνικός σταθμός ιδρύθηκε το 1938. Ο πομπός του Ραδιοφωνικού Σταθμού εγκαινιάστηκε από τον βασιλιά Γεώργιο Β΄ στις 25 Μαρτίου του 1938. Τη περίοδο του Ελληνοϊταλικού πολέμου και της γερμανικής επίθεσης το ραδιόφωνο εμψύχωνε και ενημέρωνε τους Έλληνες. Το 1945 ιδρύθηκε το Εθνικό Ίδρυμα Ραδιοφωνίας (Ε.Ι.Ρ.) που ανέλαβε την ευθύνη λειτουργίας του σταθμού. Αμέσως μετά την απελευθέρωση άρχισαν να ιδρύονται κι άλλοι σταθμοί σε

διάφορες πόλεις της χώρας που υπάγονταν στη δικαιοδοσία του E.I.P., καθώς και πολλοί στρατιωτικοί σταθμοί, υπό τη δικαιοδοσία των ενόπλων δυνάμεων (YENEΔ).

Τη δεκαετία του 1960-1970 γίνεται φανερό ένα ρεύμα ίδρυσης παράνομων ραδιοφωνικών σταθμών σε όλη τη χώρα. Οι “ερασιτέχνες” οι “πειρατές”, όπως χαρακτηρίστηκαν ήταν οι πρώτοι που έσπασαν ουσιαστικά την κρατική κυριαρχία πάνω στο ραδιόφωνο πολύ πριν την είσοδο του δημοτικού ή ιδιωτικού ραδιοφώνου.

Ο ερχομός της τηλεόρασης μετέτρεψε το 1970 το ΕΙΡ ΣΕ ΕΙΡΤ (Εθνικό Ίδρυμα Ραδιοφωνίας Τηλεόρασης). Στη συνέχεια ακολούθησε ο χωρισμός του ραδιοφώνου από την τηλεόραση και η αλλαγή από ΕΙΡΤ σε ΕΡΑ (Ελληνική Ραδιοφωνία). Καταργήθηκαν οι στρατιωτικοί σταθμοί και εντάχτηκαν στην κρατική ραδιοφωνία. Το 1987 -χροιά σταθμός στην ιστορία του ελληνικού ραδιοφώνου- ιδρύθηκε ο ενιαίος φορέας εθνικής ραδιοτηλεόρασης, ΕΡΤ Α.Ε (Ελληνική Ραδιοφωνία Τηλεόραση Ανώνυμος Εταιρεία), υπό την εποπτεία του οποίου συγκεντρώθηκαν όλοι οι κρατικοί ραδιοφωνικοί και τηλεοπτικοί σταθμοί.

Η κατάργηση του κρατικού μονοπωλίου της ΕΡΤ σχετικά με την εκπομπή ραδιοφωνικών σημάτων πραγματοποιήθηκε νομικά το 1987 με τον Ν 1730/1987. Με βάση τον παραπάνω νόμο νομιμοποιήθηκε η ερασιτεχνική ιδιωτική ραδιοφωνία και έγινε πια εφικτή η ίδρυση και λειτουργία ιδιωτικών ραδιοφωνικών σταθμών από ιδιώτες. Έτσι το ραδιόφωνο απέκτησε ένα τοπικό χαρακτήρα. Πιο συγκεκριμένα το πρόγραμμα διαμορφώνεται με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και τα προβλήματα του τόπου στον οποίο εκπέμπει το ραδιόφωνο. Τέλος με το προεδρικό διάταγμα 25/1988 τέθηκαν οι όροι ίδρυσης τοπικών ραδιοφωνικών σταθμών και από φυσικά ή νομικά πρόσωπα.

Από το 1987 μέχρι σήμερα το μη κρατικό ραδιόφωνο στην Ελλάδα επεκτάθηκε θεαματικά. Σύμφωνα με στοιχεία δημοσιευμένα του Υπουργείου Τύπου και ΜΜΕ μέχρι τους πρώτους μήνες του 1998 έχουν καταγραφεί στην Κρήτη 111, στην Πελοπόννησο 225, στην Ήπειρο 59, στη Θράκη 54- εκ των οποίων δφέρεται να ανήκουν σε μουσουλμάνους, στη Θεσσαλία 134, στα Ιόνια νησιά 38, στα Νησιά του Αιγαίου 167, στη Μακεδονία- εκτός της Θεσσαλονίκης- 203 και στη Στερεά Ελλάδα μαζί με την Εύβοια 157. Ο Νομός Αττικής έχει 472 ραδιοφωνικούς σταθμούς και η Θεσσαλονίκη 124. τέλος σε αυτούς θα πρέπει να αναφερθούν οι 19 περιφερειακοί

σταθμοί της ΕΡΑ, αλλά και η ανεξάρτητη διεύθυνση της ΕΡΑ Μακεδονίας.

Το ραδιόφωνο για πολλά χρόνια ήταν το μέσο πληροφόρησης και ψυχαγωγίας των Ελλήνων. Αρχικά δε μετέδιδε μόνο μουσική, ειδήσεις ή αθλητικούς αγώνες, αλλά και ιστορίες, λογοτεχνικές εκπομπές μέχρι και θεατρικές παραστάσεις. Ο ερχομός όμως της τηλεόρασης και η κυριαρχία της εικόνας έβαλε τέλος σταδιακά στη “χρυσή εποχή του ραδιοφώνου”.

Από τις κυριότερες ανισότητες της σύγχρονης κοινωνίας είναι ανάμεσα σε μια μειοψηφία που διαβάζει και μια πλειοψηφία που δε διαβάζει πια ή δεν ξέρει να διαβάζει και βλέπει τηλεόραση.

Οκτώβιο Πας (Συγγραφέας)

1.4 Τηλεόραση

Η τηλεόραση είναι ίσως το μοναδικό επίτευγμα της τεχνολογικής ανάπτυξης του πολιτισμού, που έχει επιβληθεί σε ολόκληρο τον κόσμο εξαιτίας των πλεονεκτημάτων της. Σαν μέσο ενημέρωσης και ψυχαγωγίας προσφέρει πολλά στους ανθρώπους. Η πληροφόρηση, η ενημέρωση, η μόρφωση, ο προβληματισμός γίνεται μέσα στο σπίτι με τη παρακολούθηση διαφόρων προγραμμάτων. Οι τηλεθεατές ενημερώνονται γρήγορα και έγκαιρα για κάθε γεγονός που συμβαίνει στον πλανήτη μας. Η κυριαρχία της εικόνας την καθιστά ένα μέσο πιο προσφιλές για τον τηλεθεατή σε σχέση με το ραδιόφωνο και τον τύπο.

Μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο η χρήση της τηλεόρασης εξαπλώθηκε σε ολόκληρη τη Δύση. Ωστόσο στην Ελλάδα οι πολιτικές συνθήκες αλλά και η κακή οικονομική κατάσταση των πολιτών εμπόδισαν την ανάπτυξη της. Από την άλλη δεν την έβλεπαν θετικά ούτε οι εκδότες του Τύπου αλλά ούτε οι κινηματογραφικές επιχειρήσεις.

1.4.1 Πρώτη εμφάνιση της τηλεόρασης

Η τηλεόραση εμφανίστηκε πειραματικά στην Ελλάδα στην ταραγμένη πολιτική περίοδο της χώρας μας τη δεκαετία του 1960, λίγο πριν τη στρατιωτική δικτατορία. Ο πρώτος τηλεοπτικός πειραματικός σταθμός δημιουργήθηκε από τη Δημόσια

Επιχείρηση Ηλεκτρισμού (ΔΕΗ) το 1960 και όπως και στη περίπτωση του ραδιοφώνου εξέπεμψε από τη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης. Τα εγκαίνια έγιναν παρουσία του τότε πρωθυπουργού της χώρας Καραμανλή Κωνσταντίνου. Είκοσι δύο μέρες λειτούργησε ο σταθμός της ΔΕΗ από το χώρο της ΔΕΘ. Με τη βοήθεια της Philips είχαν τοποθετηθεί σε διάφορα σημεία της έκθεσης αλλά και σε κεντρικά σημεία της Θεσσαλονίκης 100 δέκτες τηλεόρασης. Έτσι κάθε βράδυ πολλοί Θεσσαλονικείς συγκεντρώνονταν σε αυτά τα σημεία για να παρακολουθήσουν τα πρώτα προγράμματα της ελληνικής τηλεόρασης. Το 1965 ένας δεύτερος σταθμός λειτούργησε από τις Ένοπλες δυνάμεις. Αρχικά λεγόταν Τηλεόραση Ένοπλων Δυνάμεων (ΤΕΔ) και στη συνέχεια μετονομάστηκε σε Υπηρεσία Ενημέρωσης Ένοπλων Δυνάμεων (ΥΕΝΔ).

Στις 23 Φεβρουαρίου του 1966 πραγματοποιείται η επίσημη έναρξη της Ελληνικής κρατικής τηλεόρασης με πρώτη παρουσιάστρια την *Ελένη Κυπραίου* και συντονιστή τον δημοσιογράφο *Κάρτερ Γεώργιο*. Μάλιστα την επόμενη μέρα η εφημερίδα *Ελευθερία* έγραψε τα εξής: «*Η πρώτη εκπομπή τηλεόρασης εις την Ελλάδα επραγματοποιήθη χθες την εσπέραν επί δίωρον από της 6.30 έως της 8.30 μ.μ. Η εκπομπή ήτο πειραματικού χαρακτήρος. Εξεπέμφθη από το πανύψηλον κτίριον του ΟΤΕ εις την οδόν Πατησίων, εις την ταράτσαν του οποίου είναι εγκατεστημένος ο πομπός με τα δύο τεράστια κάτοπτρα. Αι πειραματικά εκπομπάι θα συνεχισθούν. Προς το παρόν θα καλύπτουν το κέντρον των Αθηνών και προσεχώς όλον το λεκανοπέδιον της Αττικής.*»

Υπολογίζεται ότι το 1966 υπήρχαν 11.000 συσκευές τηλεόρασης. Ο αριθμός αυτός αυξανόταν με πολύ γρήγορους ρυθμούς τα επόμενα χρόνια. Το 1974 ο αριθμός των συσκευών έχει αυξηθεί 87 φορές σε σχέση με το 1966. Το 2000 μπορούμε να μιλάμε για 6,3 εκατομμύρια συσκευές τηλεόρασης.

1.4.2 Η τηλεόραση την περίοδο της δικτατορίας

Η περίοδος της δικτατορίας του 1967 συμπίπτει με την περίοδο της ανάπτυξης της τηλεόρασης στη χώρα μας, γεγονός που φρόντισαν να εκμεταλλευτούν οι άνθρωποι του καθεστώτος. Το καθεστώς της 21ης Απριλίου 1967 χρησιμοποίησε την

τηλεόραση ως εργαλείο για να μεταδώσει τον πολιτικό του λόγο, την προπαγάνδα του. Για πρώτη φορά η ψυχαγωγία γίνεται μέσω προπαγάνδας. Μέσα από τα προγράμματα της τηλεόρασης προσπαθούσαν να εμφυσήσουν τις θέσεις τους στο τηλεοπτικό κοινό. Όλη τους η ιδεολογία συμπυκνωνόταν στην γνωστή φράση «Ελλάς, Ελλήνων, Χριστιανών». Ο πρωθυπουργός Γεώργιος Παπαδόπουλος αλλά και άλλοι εκπρόσωποι του καθεστώτος εμφανίζονταν τακτικά στην τηλεόραση για να καταγγείλουν τον κομμουνισμό, να τονίσουν τη σύμπλευση με τις Η.Π.Α και το Ν.Α.Τ.Ο και να υπενθυμίσουν την τούρκικη απειλή.

Κατά τη διάρκεια της επταετίας το ΕΙΡ (Εθνικό Ίδρυμα Ραδιοφωνίας) μετονομάζεται σε ΕΙΡΤ (Εθνικό Ίδρυμα Ραδιοφωνίας και Τηλεόρασης). Την περίοδο αυτή έχουμε και τη μετονομασία της Τηλεόρασης των Ένοπλων Δυνάμεων σε Υπηρεσία Ενημέρωσης Ένοπλων Δυνάμεων. Το κανάλι είχε για σκοπό του την εθνική, κοινωνική και ηθική διαπαιδαγώγηση των πολιτών αλλά και την ψυχαγωγία αρχικά του στρατιωτικού κοινού και στη συνέχεια των πολιτών. Επίσης θα πληροφορούσε το κοινό για το έργο των ένοπλων δυνάμεων και για θέματα γενικότερου ενδιαφέροντος. Τέλος απόβλεπε στην ενδυνάμωση του εθνικού ιδεώδους και στην επιμόρφωση του προσωπικού του Στρατού στη χρήση των οπτικοακουστικών υποδομών.

1.4.3 Η τηλεόραση την περίοδο της μεταπολίτευσης (1974- 1989)

Επειδή όπως είδαμε η τηλεόραση εμφανίστηκε την εποχή της χούντας αρχικά δεν κατάφερε να κερδίσει την εμπιστοσύνη του κοινού. Βέβαια και μετά το τέλος της δικτατορίας υπήρξε μια συνεχής κρατική παρέμβαση και λογοκρισία και κυρίως σε ό,τι είχε σχέση με την ενημέρωση. Με το Ν. 230/1975 αλλάζει το πλαίσιο λειτουργίας της ελληνικής τηλεόρασης. Η ΕΙΡΤ μετατρέπεται σε ΕΡΤ 1 και σε Ν.Π.Ι.Δ και Α.Ε ενώ έγινε προσπάθεια και να αποδεσμευτεί από το χουντικό της παρελθόν και το στρατιωτικό κανάλι ΥΕΝΕΔ εντάχτηκε στην ΕΡΤ. Το 1982 η ΥΕΝΕΔ βάσει του Ν.1288 μετατρέπεται σε ΕΡΤ2 και τέθηκε υπό την αιγίδα του Υπουργείου Προεδρίας της Κυβέρνησης. Οι υπάλληλοι του καναλιού προσπάθησαν να αποτινάξουν τον στρατιωτικό χαρακτήρα του. Η ένταξη μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση σίγουρα έπαιξε ισχυρό ρόλο καθώς η ύπαρξη ενός στρατιωτικού καναλιού δε

θα ήταν αποδεκτή. Τελικά το 1987 με το Ν. 1730, η ΕΡΤ1 και η ΕΡΤ2 ενοποιούνται υπό την ΕΡΤ- Α.Ε, η οποία περιλαμβάνει και τους κρατικούς ραδιοφωνικούς σταθμούς. Βάσει του Νόμου 2173/1993 άρθρο 3 παρ. 3 δημιουργείται το πρώτο περιφερειακό κανάλι στη Θεσσαλονίκη η ΕΡΤ3, που λειτουργεί ως ανεξάρτητος τομέας της ΕΡΤ- ΑΕ. Το πρόγραμμα των καναλιών περιελάμβανε αρκετές σειρές με πολύ γνωστούς πρωταγωνιστές, δελτία ειδήσεων, ενημερωτικές εκπομπές, αθλητικές μεταδόσεις και εκπομπές πολιτικού λόγου.

Το 1978 η ΕΡΤ μετέδωσε πειραματικά σε έγχρωμο πρόγραμμα το Παγκόσμιο Κύπελλο Ποδοσφαίρου στην Αργεντινή. Στις 6 Ιανουαρίου 1979 η τηλεόραση πέρασε επίσημα από την ασπρόμαυρη στην έγχρωμη μετάδοση. Από το 1981 μπαίνει και το τηλεχειριστήριο στη ζωή των τηλεθεατών και έτσι αρχίζει να μην μένει για πολύ ώρα στον ίδιο τηλεοπτικό σταθμό.

1.4.4 Τα πρώτα ιδιωτικά κανάλια

Το καθεστώς της ιδιωτικής τηλεόρασης προβλέφθηκε πρώτη φορά με το Ν 1866/1989, με τον οποίο καταργήθηκε το τηλεοπτικό κρατικό μονοπώλιο και μπόρεσαν έτσι να ιδρυθούν και να λειτουργήσουν ιδιωτικοί σταθμοί αρχικά τοπικής εμβέλειας. Η ιδιωτική τηλεόραση ήταν ένας νέος “εχθρός” για τη δημόσια τηλεόραση. Με τον Ν 1943/91 δόθηκε η δυνατότητα δημιουργίας σταθμών εθνικής εμβέλειας. Στο τέλος του 1989 εμφανίζονται τα πρώτα ιδιωτικά τηλεοπτικά κανάλια αρχικά το Mega Channel και έπειτα ο Antenna TV. Στη συνέχεια ακολούθησαν πολλά ακόμα κανάλια εθνικής ή τοπικής εμβέλειας. Η ορμητική εισβολή της ιδιωτικής τηλεόρασης έγινε δεκτή με ιδιαίτερο ενθουσιασμό. Την εποχή εκείνη γινόταν προσπάθεια αποδέσμευσης από οτιδήποτε κρατικό.

Ο ερχομός της ιδιωτικής τηλεόρασης μείωσε ιδιαίτερα την επιρροή της δημόσιας τηλεόρασης η οποία έχασε πολύ σε επίπεδο τηλεθέασης αλλά και στα έσοδα από τις διαφημίσεις. Τα ιδιωτικά κανάλια είχαν μια ταυτότητα αρκετά διαφορετική από τα κρατικά. Το πρόγραμμα τους περιείχε ελαφρές και μικτού είδους εκπομπές, όπως σαπουνόπερες, τηλεπαιχνίδια, τηλεοπτικές σειρές, αθλητικά προγράμματα, με στόχο τη προσέλκυση θεατών διαφορετικών ηλικιών και προτιμήσεων. Ικανοποιούσαν

λοιπόν και την ανάγκη για ψυχαγωγία κάτι το οποίο δε γινόταν από το σοβαρό τηλεοπτικό πρόγραμμα της δημόσιας τηλεόρασης. Από την άλλη οι ενημερωτικές και εκπαιδευτικές εκπομπές ήταν πολύ περιορισμένες τουλάχιστον αρχικά στην ιδιωτική τηλεόραση.

Τα τελευταία χρόνια λόγω του έντονου ανταγωνισμού η δημόσια τηλεόραση κάνει προσπάθειες να διαρθρώσει το πρόγραμμά της με στόχο την αύξηση της τηλεθέασης. Εντούτοις εξακολουθεί να παραμένει ο διαχωρισμός ανάμεσα στο πρόγραμμα της δημόσιας τηλεόρασης, που είναι κυρίως ενημερωτικού χαρακτήρα και στο πρόγραμμα της ιδιωτικής τηλεόρασης που είναι κυρίως ψυχαγωγικό.

Στις μέρες μας η τηλεόραση δε θυμίζει καθόλου τα πρώτα χρόνια της λειτουργίας της. Μάλιστα σήμερα έχουμε ψηφιακή μετάδοση ραδιοτηλεοπτικού σήματος που παρουσιάζει πολλά οφέλη σε σχέση με την αναλογική εκπομπή. Η εικόνα και ο ήχος είναι πολύ καλύτερης ποιότητας ενώ χάρη στη νέα τεχνολογία επιτρέπεται και η παροχή διαδραστικών υπηρεσιών ενημέρωσης και ψυχαγωγίας, παράλληλα με τη ραδιοτηλεοπτική εκπομπή. Ο τηλεθεατής έχει επίσης τη δυνατότητα να παρακολουθεί οποιοδήποτε πρόγραμμα όπου και όταν το επιλέγει ο ίδιος (on demand). Τέλος υπάρχουν περισσότερα κανάλια σε κάθε δίαυλο λόγω της υψηλής συμπίεσης του ψηφιακού σήματος. Με οδηγία της Ευρωπαϊκής Ένωσης η Ελλάδα όφειλε να σταματήσει την προβολή των αναλογικών της προγραμμάτων μέχρι τις 30 Ιουνίου του 2013.

1.4.5 Οικονομική κρίση, κλείσιμο και επανέναρξη της ΕΡΤ

Μετά το 2008 και κυρίως μετά το 2010 η οικονομική κρίση χτυπά και την ιδιωτική τηλεόραση. Ο τηλεοπτικός σταθμός ALTER κλείνει οριστικά, ενώ άλλα κανάλια περιορίζουν αισθητά τον προϋπολογισμό τους και επιλέγουν ξένες σειρές – κυρίως τούρκικες- για να καλύψουν το πρόγραμμά τους.

Ένας σημαντικός σταθμός στην ιστορία της ελληνικής τηλεόρασης που αξίζει να αναφερθεί είναι το κλείσιμο της ΕΡΤ. Στις 11 Ιουνίου του 2013 ο τότε αρμόδιος Υπουργός Τύπου και Μέσων ενημέρωσης ανακοίνωσε πως τα μεσάνυχτα της ίδιας μέρας η ΕΡΤ θα έκλεινε οριστικά. Διαλύθηκε λοιπόν με κοινή υπουργική απόφαση

που εκδόθηκε βάσει του άρθρου 14B του νόμου 3429/2005 (σχετικά με τη λύση, συγχώνευση και αναδιάρθρωση των δημοσίων επιχειρήσεων) όπως τροποποιήθηκε με το επείγον κυβερνητικό Νομοθετικό Διάταγμα (ΦΕΚ 139/11.6.2013, Τεύχος Α').

Ο Κεδίκογλου μάλιστα χαρακτήρισε την ΕΡΤ ως “καταφύγιο αποβλήτων” που κόστιζε περισσότερο και είχε λιγότερους τηλεθεατές από την ιδιωτική τηλεόραση. Το κλείσιμο της ΕΡΤ προκάλεσε μεγάλο κύμα διαμαρτυριών και αντιδράσεων. Αντιδράσεις υπήρξαν και από το εξωτερικό για το κλείσιμο της ΕΡΤ και για τον βεβιασμένο τρόπο που έγινε. Λίγο αργότερα η κυβέρνηση ανακοίνωσε προσλήψεις στην ΕΔΤ (Ελληνική Δημόσια Τηλεόραση). Η ΕΔΤ ξεκίνησε να λειτουργεί το καλοκαίρι του 2013 μέχρι την έναρξη της λειτουργίας της Νέας Ελληνικής Ραδιοφωνίας, Ίντερνετ και Τηλεόρασης (ΝΕΡΙΤ). Τον Ιανουάριο του 2015 η τότε κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ- ΑΝΕΛ αποφασίζει την επαναπόσληψη του μεγαλύτερου αριθμού από τους απολυμένους της δημόσιας τηλεόρασης και την επαναφορά του ονόματος ΕΡΤ. Έτσι από τις 11 Ιουνίου του 2015 η ΕΡΤ εκπέμπει και πάλι κανονικά.

Πηγή εικόνας: <https://www.agriniosite.gr/pagkosmia-imer-tileorasis-apo-tin-ted-kai-tin-eir-stin-ert/>

Αναμνηστικό γραμματόσημο για τα 50 χρόνια της ελληνικής τηλεόρασης

Πηγή

εικόνας:

<https://www.elta.gr/Εταιρία/ΓραφείοΤύπου/ΔελτίαΤύπου/tabid/752/newsid1178/1168/----50---/language/el-GR/Default.aspx>

1.5 Διαδίκτυο

Το Διαδίκτυο είναι το παγκόσμιο δίκτυο διακίνησης πληροφοριών και επικοινωνίας, όπου είναι συνδεδεμένα χιλιάδες μικρότερα και μεγαλύτερα δίκτυα σε όλο τον κόσμο. Υπολογιστές κάθε τύπου και μεγέθους, που βρίσκονται σε σπίτια, πανεπιστήμια, επιχειρήσεις, κυβερνητικούς οργανισμούς κ.α. συνδέονται σε δίκτυα. Συνδέοντας αυτά τα δίκτυα μεταξύ τους, δημιουργείται το Διαδίκτυο. Το Διαδίκτυο ονομάζεται συχνά και απλώς Δίκτυο ή λεωφόροι των επικοινωνιών ή Κυβερνοχώρος. Κύρια γνωρίσματά του είναι η οικουμενικότητα αφού ενώνει σε έναν παγκόσμιο ιστό επικοινωνίας όλη την ανθρωπότητα, σε όλα τα πλάτη και μήκη της γης και αποτελεί τον κορμό αυτού που σήμερα αποκαλούμε “οικουμενικό χωρίο” αλλά και η διαδραστικότητα εφόσον επιτρέπει την αλληλεπίδραση πομπού και δέκτη, παρέχοντας στον χρήστη τη δυνατότητα όχι μόνο να προσλαμβάνει αλλά και να μεταδίδει πληροφορίες σε πλήθος ανθρώπων.

Το διαδίκτυο προκάλεσε μια επανάσταση. Σε σύγκριση με τη τηλεόραση αναπτύχθηκε με τριπλάσια ταχύτητα. Άνοιξε νέους δρόμους, τόσο στη γνώση όσο και στην επικοινωνία. Με ένα απλό κλικ μπορούμε να βρεθούμε σε έναν εικονικό κόσμο που δεν έχει όρια, να πάρουμε πληροφορίες κάθε λογής, να αλληλογραφήσουμε, να

συνομιλήσουμε, να πραγματοποιήσουμε ηλεκτρονικές αγορές, συναλλαγές με τράπεζες και άλλα. Προσφέρει τεράστιο όγκο πληροφοριών και μια συνεχή ροή ενημέρωσης, ανταλλαγής μηνυμάτων, ψυχαγωγίας, ταινιών, βίντεο.

Στην Ελλάδα η χρήση του διαδικτύου ξεκίνησε πολύ δειλά στις αρχές της δεκαετίας του '90 και αφορούσε χρήστες που είχαν πρόσβαση μέσα από ερευνητικά κέντρα. Έρευνες δείχνουν πως το 1995 μόλις το 1% των κατοίκων στις μεγάλες πόλεις είχε πρόσβαση στο Διαδίκτυο. Στις αρχές της δεκαετίας του 2000 το ποσοστό αυξήθηκε στο 21%, ενώ το 2010 έχουμε μια θεματική αύξηση στο 56% στα αστικά κέντρα και στις ημιαστικές περιοχές.

Στα επόμενα χρόνια η εξάπλωση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, η εμφάνιση των tablets και των smartphone αύξησε το ποσοστό σε 65,6%. Μάλιστα τι 2020 7.140.000 Έλληνες εμφανίζονταν εγγεγραμμένοι στο facebook.

1.5.1 Οι χρήσεις του διαδικτύου

Επικοινωνία

Η πιο συχνή χρήση του διαδικτύου είναι η επικοινωνία. Οι χρήστες συνηθίζουν να ανταλλάσσουν ηλεκτρονική αλληλογραφία (email) ή μηνύματα. Επίσης γίνονται τηλεφωνικές κλήσεις μέσω διαδικτύου και δημοσιεύονται μηνύματα και σχόλια σε σελίδες κοινωνικής δικτύωσης.

Πληροφόρηση

Μέσω του διαδικτύου οι χρήστες αντλούν διάφορες πληροφορίες κυρίως ειδησεογραφικού περιεχομένου. Επίσης ανατρέχουν στο διαδίκτυο για να πληροφορηθούν σχετικά με προϊόντα και να συγκρίνουν τιμές. Θέματα υγείας αλλά και πληροφορίες για ευκαιρίες απασχόλησης καθώς και ταξιδιωτικές πληροφορίες είναι ακόμα στοιχεία για τα οποία πληροφορούνται οι χρήστες.

Ηλεκτρονικές συναλλαγές

Μία ακόμη δραστηριότητα του διαδικτύου που παίρνει όλο και μεγαλύτερες διαστάσεις είναι οι συναλλαγές. Αρκετοί χρήστες είναι αυτοί που κάνουν τις

ηλεκτρονικές τους αγορές μέσω διαδικτύου. Ο αριθμός αυτός αυξήθηκε ιδιαίτερα και την περίοδο της καραντίνας. Επιπλέον έχουν αρχίσει να πραγματοποιούνται συναλλαγές άλλου τύπου, όπως η πληρωμή λογαριασμών και οι ψηφιοποιημένες τραπεζικές υπηρεσίες.

Ψυχαγωγία

Σχετικά με τη χρήση του διαδικτύου γύρω από τη ψυχαγωγία η πιο συχνή δραστηριότητα είναι η επίσκεψη σε σελίδες κοινωνικής δικτύωσης. Εξαιρετικά δημοφιλείς δραστηριότητες είναι η αναζήτηση μουσικής και βίντεο στο διαδίκτυο. Οι πιο πολλοί χρήστες κατεβάζουν ή ακούν βίντεο ή μουσική. Δεν είναι λίγοι και αυτοί που ασχολούνται με διαδικτυακά παιχνίδια (online games).

Μάθηση

Πολλοί μαθητές και φοιτητές χρησιμοποιούν το διαδίκτυο για να βρουν πληροφορίες για τις σχολικές ή πανεπιστημιακές εργασίες τους. Επιπλέον από την προηγούμενη χρονιά το διαδίκτυο εισήγαγε για τα καλά στη ζωή μας την έννοια της τηλεεκπαίδευσης. Εξαιτίας λοιπόν της πανδημίας και των κινδύνων που υπήρχαν για την υγεία μας, μαθητές όλων των βαθμίδων αλλά και φοιτητές πραγματοποίησαν τα μαθήματά τους μέσω του διαδικτύου. Ακόμα ένας αριθμός χρηστών παρακολουθεί προγράμματα επιμόρφωσης που δίνουν τη δυνατότητα για διαδικτυακή παρακολούθηση ή ακόμα και μεταπτυχιακές σπουδές που διενεργούνται εξ αποστάσεως.

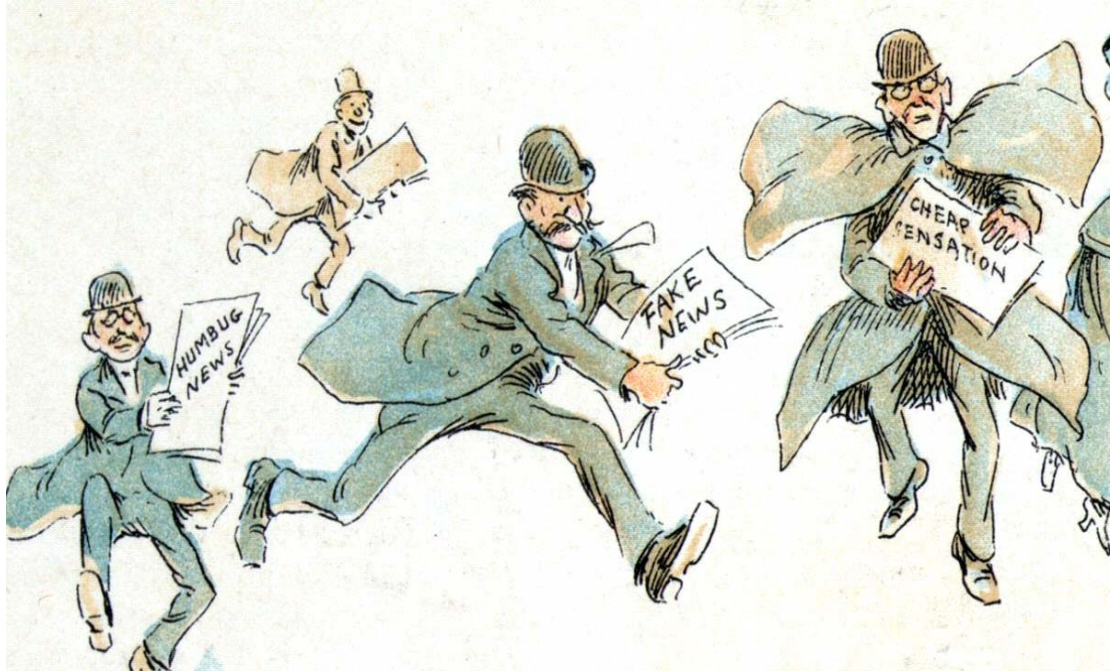
Τηλεργασία

Μία ακόμα έννοια που μπήκε στην καθημερινότητα μας την εποχή της πανδημίας ήταν και η έννοια της τηλεργασίας. Προκειμένου να αποφεύγεται ο συνωστισμός στους χώρους εργασίας μια μεγάλη μερίδα εργαζομένων πραγματοποίησε την εργασία του μακριά από τον παραδοσιακό χώρο της εργασίας.

Κοινωνικές σχέσεις

Τέλος το διαδίκτυο είναι πλέον ένας καινούριος χώρος όπου άνθρωποι διαφόρων ηλικιών επιλέγουν να γνωρίσουν νέα άτομα. Η ασφάλεια που νιώθει κανείς πίσω από μια κάμερα ωθεί πολλούς, κυρίως νέους, να προχωρήσουν σε διαδικτυακές γνωριμίες

και να συνάψουν ακόμα και σχέσεις. Επιπρόσθετα παρέχεται η δυνατότητα επαφής με φίλους ή με άτομα της οικογένειας όταν τους χωρίζουν οι μεγάλες αποστάσεις ή οι ιδιαίτερες συνθήκες, όπως πάλι στην πρόσφατη περίπτωσή μας αυτή της πανδημίας.

Πηγή εικόνας: <https://www.crimetimes.gr/η-διασπορά-ψευδών-ειδήσεων-στην-εποχή/>

«Εάν επρόκειτο εγώ να αποφασίσω εάν θα έπρεπε να έχουμε μία κυβέρνηση χωρίς εφημερίδες ή εφημερίδες χωρίς κυβέρνηση, δεν θα δίσταζα ούτε στιγμή να επιλέξω το δεύτερο»

Τόμας Τζέφερσον, 1787

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Αρχές Δεοντολογίας Δημοσιογραφικού Επαγγέλματος

Η Ένωση Συντακτών Ημερήσιων Εφημερίδων είναι ένα επαγγελματικό σωματείο των δημοσιογράφων που εργάζονται στις ημερήσιες εφημερίδες και στα ραδιοτηλεοπτικά μέσα με έδρα την Αθήνα. Ιδρύθηκε το 1914 ως Ένωσις Συντακτών αλλά το 1947 πήρε τη σημερινή ονομασία της. Πρώτος πρόεδρος της Ένωσης Συντακτών ήταν ο Ιωάννης Κονδυλάκης. Η τιμητική διάκριση αυτή στο πρόσωπο του εξέφραζε την αναγνώριση των δημοσιογράφων για την προσφορά του στα ελληνικά γράμματα.

Η ΧΘΕΣΙΝΗ

ΚΙΝΗΣΙΣ

— Η ΕΝΩΣΙΣ ΤΩΝ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ —

Ἡ ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τῶν τακτικῶν ἀντεργα-
τῶν ἄλλων τῶν Ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων ἡ Ἐ-
νωσις Συντακτῶν προέβη χθὲς ἐν γενικῇ συν-
ελεύσει εἰς τὰς ἀρχαιροσίας της.

Ὅτι, τὸ διοικητικὸν συμβούλιον, διὰ τῆς
τριετίας 1915—1917, ἀπετελέσθη ἐκ τῶν κ. κ.
Ἰω. Κονδυλάκη, Προέδρου, Γ. Μαραγκοπού-
λου, ἀντιπροέδρου, Ριχ. Παρίση, Γεγ. Γραμ-
ματέως, Κ. Θεοδωροπούλου, εἰδικοῦ γραμμα-
τέως, Δημ. Χατζοπούλου, ταμίου, Δ. Κορκίνογ,
Ἰ. Βεντήρη, Ἀρ. Καμπάνη καὶ Εὐαγ. Μή-
λιαδου συμβούλων.

Ἐξελέγη ἐπίσης διοικητικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ
συνταθέντος ἑταμίου ἀλληλοβοηθείας συντα-
κτῶν Ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων ἐκ τῶν κ. κ.
Δ. Χατζοπούλου, Β. Θεοδώριδου καὶ Α. Λοῦζα.

ΕΜΠΟΡΙΚΗ ΠΡΟΣΟΦ

Ἄρθρο στην ἐφημερίδα για την συγκρότηση του Πρώτου Διοικητικοῦ Συμβουλίου
της Ἐνωσις Συντακτῶν ὑπὸ την προεδρία του Ἰωάννη Κονδυλάκη

Πηγή εικόνας: <https://www.esiea.gr/deltio-typou-afieroma-tis-esiea-gia-ta/>

Ἡ δεοντολογία αναφέρεται στο σύνολο των κανόνων που προσδιορίζουν τη

συμπεριφορά και τις μεθόδους τις οποίες είναι θεμιτό να χρησιμοποιήσει κάποιος στο επάγγελμα του. Έτσι λοιπόν η δημοσιογραφική δεοντολογία αναφέρεται στον ορθό τρόπο επιτέλεσης των επαγγελματικών καθηκόντων των δημοσιογράφων. Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι αρχές δεοντολογίας του δημοσιογραφικού επαγγέλματος όπως έχουν αναρτηθεί στην επίσημη σελίδα της Ε.Σ.Η.Ε.Α.

Ο Κώδικας Επαγγελματικής Ηθικής και Κοινωνικής Ευθύνης των δημοσιογράφων-μελών της Ε.Σ.Η.Ε.Α. έχει στόχο:

Να επαναβεβαιώσει και διασφαλίσει τον κοινωνικό ρόλο του δημοσιογράφου στις νέες συνθήκες, που διαμορφώνουν ο γιγαντισμός, το ολιγοπώλιο στο ιδιοκτησιακό καθεστώς, η αυξημένη εμβέλεια και επιρροή των Μ.Μ.Ε. και η παγκοσμιοποίηση της επικοινωνίας.

Να αποθαρρύνει και να αντιστέκεται σε κάθε απόπειρα κρατικού ή άλλου επηρεασμού με τον αυτοκαθορισμό κανόνων υπεύθυνης επαγγελματικής λειτουργίας.

Να κατοχυρώσει την ελευθερία της πληροφόρησης και της έκφρασης, την αυτονομία και αξιοπρέπεια του δημοσιογράφου και να θωρακίσει την ελευθεροτυπία έπ' αγαθό της δημοκρατίας και της κοινωνίας.

Προς το σκοπό αυτό, οι δημοσιογράφοι αυτοδεσμεύονται να εφαρμόσουν και να περιφρουρήσουν τις ακόλουθες θεμελιώδεις αρχές:

Άρθρο 1

Το δικαίωμα του ανθρώπου και του πολίτη να πληροφορεί και να πληροφορείται ελεύθερα είναι αναφαίρετο. Η πληροφόρηση είναι κοινωνικό αγαθό και όχι εμπόρευμα ή μέσο προπαγάνδας. Ο δημοσιογράφος δικαιούται και οφείλει:

α. Να θεωρεί πρώτιστο καθήκον του προς την κοινωνία και τον εαυτό του τη δημοσιοποίηση όλης της αλήθειας.

β. Να θεωρεί προσβολή για την κοινωνία και πράξη μειωτική για τον εαυτό του τη διαστρέβλωση, την απόκρυψη, την αλλοίωση ή την πλαστογράφηση των πραγματικών περιστατικών.

γ. Να σέβεται και να τηρεί το διακριτό της είδησης, του σχολίου και του διαφημιστικού μηνύματος, την αναγκαία αντιστοιχία τίτλου και κειμένου και την ακριβή χρησιμοποίηση φωτογραφιών, εικόνων, γραφικών απεικονίσεων ή άλλων παραστάσεων.

δ. Να μεταδίδει την πληροφορία και την είδηση ανεπηρέαστα από τις προσωπικές πολιτικές, κοινωνικές, θρησκευτικές, φυλετικές και πολιτισμικές απόψεις ή πεποιθήσεις του.

ε. Να ερευνά προκαταβολικά, με αίσθημα ευθύνης και με επίγνωση των συνεπειών, την ακρίβεια της πληροφορίας ή της είδησης που πρόκειται να μεταδώσει.

στ. Να επανορθώνει χωρίς χρονοτριβή, με ανάλογη παρουσίαση και ενδεδειγμένο τονισμό, ανακριβείς πληροφορίες και ψευδείς ισχυρισμούς, που προσβάλλουν την τιμή και την υπόληψη του ανθρώπου και του πολίτη και να δημοσιεύει ή να μεταδίδει την αντίθετη άποψη, χωρίς, αναγκαστικά, ανταπάντηση, η οποία θα τον έθετε σε προνομιακή θέση έναντι του θιγομένου.

Άρθρο 2

Η δημοσιογραφία, ως επάγγελμα, αλλά και κοινωνικό λειτουργήμα, συνεπάγεται δικαιώματα, καθήκοντα και υποχρεώσεις. Ο δημοσιογράφος δικαιούται και οφείλει:

α. Να αντιμετωπίζει ισότιμα τους πολίτες, χωρίς διακρίσεις εθνικής καταγωγής, φύλου, φυλής, θρησκείας, πολιτικών φρονημάτων, οικονομικής κατάστασης και κοινωνικής θέσης.

β. Να σέβεται την προσωπικότητα, την αξιοπρέπεια και το απαραβίαστο της ιδιωτικής ζωής του ανθρώπου και του πολίτη. Μόνο όταν το επιτάσσει το δικαίωμα της πληροφόρησης μπορεί να χρησιμοποιεί, πάντοτε με τρόπο υπεύθυνο, στοιχεία από την ιδιωτική ζωή προσώπων που ασκούν δημόσιο λειτουργήμα ή έχουν στην κοινωνία ιδιαίτερη θέση και ισχύ και υπόκεινται στον κοινωνικό έλεγχο.

γ. Να σέβεται το τεκμήριο της αθωότητας και να μην προεξοφλεί τις δικαστικές αποφάσεις.

δ. Να σέβεται την κατοχυρωμένη με διεθνείς συμβάσεις προστασία των ανηλίκων και των προσώπων με ειδικές ανάγκες και με σοβαρά προβλήματα υγείας.

ε. Να αντιμετωπίζει με διακριτικότητα και ευαισθησία τους πολίτες, όταν αυτοί βρίσκονται σε κατάσταση πένθους, ψυχικού κλονισμού και οδύνης, καθώς και αυτούς που έχουν εμφανές ψυχικό πρόβλημα, αποφεύγοντας να προβάλει την ιδιαιτερότητά τους.

στ. Να μην αποκαλύπτει, άμεσα ή έμμεσα, την ταυτότητα των θυμάτων βιασμού, τα οποία επέζησαν της εγκληματικής πράξης.

ζ. Να ελέγχει και να τεκμηριώνει τις πληροφορίες, που αναφέρονται στον ευαίσθητο τομέα της υγείας, όπου η παραπλανητική πληροφόρηση και η εντυπωσιακή προβολή μπορούν να προκαλέσουν αδικαιολόγητη αναστάτωση στην κοινή γνώμη.

η. Να συλλέγει και να διασταυρώνει τις πληροφορίες του και να εξασφαλίζει την τεκμηρίωσή τους (έγγραφα, φωτογραφίες, κασέτες, τηλεοπτικές εικόνες) με δημοσιογραφικά θεμιτές μεθόδους, γνωστοποιώντας πάντοτε τη δημοσιογραφική του ιδιότητα.

θ. Να τηρεί το επαγγελματικό απόρρητο ως προς την πηγή των πληροφοριών που εξασφάλισε υπό εχεμύθεια.

ι. Να σέβεται τους κανόνες της εμπιστευτικής πληροφόρησης (off the record) εφ' όσον ανέλαβε αυτή τη δέσμευση.

Άρθρο 3

Η ισηγορία και η πολυφωνία, οξυγόνο της δημοκρατίας, αναιρούνται σε συνθήκες κρατικού μονοπωλιακού ελέγχου των Μ.Μ.Ε. και υπονομεύονται με τη συγκέντρωση της ιδιοκτησίας τους σε γιγαντιαίες κερδοσκοπικές επιχειρήσεις που αντιμετωπίζουν την κοινή γνώμη σαν καταναλωτή και προσπαθούν να χειραγωγήσουν το φρόνημα, τις συνήθειες και την εν γένει συμπεριφορά της.

Γι' αυτό ο δημοσιογράφος δικαιούται και οφείλει:

α. Να υπερασπίζεται σθεναρά το δημοκρατικό πολίτευμα, που διασφαλίζει την ελευθεροτυπία και την απρόσκοπτη άσκηση του δημοσιογραφικού λειτουργήματος.

β. Να αποκρούει και να καταγγέλλει τις εκδηλώσεις κρατικού αυταρχισμού και τις αυθαιρεσίες των ιδιοκτητών των Μ.Μ.Ε. και ιδιαίτερα των ολιγοπωλίων.

γ. Να υπερασπίζεται τη δημοσιογραφική ανεξαρτησία στον εργασιακό χώρο του και

να αρνείται την εκτέλεση έργου, που έρχεται σε σύγκρουση με τις αρχές της δημοσιογραφικής δεοντολογίας.

δ. Να μη δέχεται τη σύνταξη είδησης, σχολίου ή άρθρου και την παραγωγή εκπομπής κατά τις υποδείξεις των προϊσταμένων ή του εργοδότη του, αν το περιεχόμενό τους δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα και να καταγγέλλει τις εν αγνοία του παραποιήσεις και διαστρεβλώσεις του δημοσιογραφικού του προϊόντος.

Άρθρο 4

Η υπερπροσφορά εργασίας στο χώρο της δημοσιογραφίας επιτείνει τις προϋποθέσεις για την εκδήλωση φαινομένων εκμετάλλευσης, όπως είναι: η άμισθη ή η συμβολικώς αμειβόμενη εργασία, η καταστρατήγηση συμβατικών υποχρεώσεων και κανόνων δεοντολογίας κ.λπ.. Γι' αυτό ο δημοσιογράφος δικαιούται και οφείλει:

α. Να στηρίζει και να ενισχύει τις δραστηριότητες της συνδικαλιστικής του οργάνωσης, που αποσκοπούν στη βελτίωση των όρων αμοιβής και απασχόλησης στα Μ.Μ.Ε..

β. Να αποκρούει στο χώρο εργασίας του κάθε απόπειρα περιστολής των εργασιακών δικαιωμάτων του ή παραβίασης των κανόνων δεοντολογίας.

γ. Να μην ασκεί και να μη δέχεται οποιαδήποτε μορφή διακρίσεων, που σχετίζονται με το φύλο ή την επαγγελματική ηλικία των συναδέλφων του

Άρθρο 5

Η διαφάνεια στις οικονομικές σχέσεις αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο της αξιοπιστίας, του κύρους και της επαγγελματικής αξιοπρέπειας του δημοσιογράφου, ο οποίος οφείλει:

α. Να μην επιδιώκει και να μη δέχεται αμοιβή για δημοσιογραφική εργασία από απόρρητα κονδύλια κρατικών υπηρεσιών και δημόσιων ή ιδιωτικών οργανισμών.

β. Να μην επιδιώκει και να μη δέχεται αργομισθία ή έπ' αμοιβή θέση συναφή με την ειδικότητά του σε Γραφεία Τύπου, δημόσιες υπηρεσίες ή ιδιωτικές επιχειρήσεις, που θέτει εν αμφιβόλω την επαγγελματική αυτονομία και ανεξαρτησία του.

γ. Να μην επιδιώκει και να μη δέχεται τη διαφημιστική χρήση του ονόματος, της

φωνής και της εικόνας του, παρά μόνο για κοινωφελείς σκοπούς.

δ. Να μη μεταδίδει και να μην αξιοποιεί ιδιοτελώς αποκλειστικές πληροφορίες που επηρεάζουν την πορεία του Χρηματιστηρίου Αξιών και την αγορά.

ε. Να μην επιδιώκει και να μη δέχεται οποιεσδήποτε παροχές σε χρήμα και είδος, που θίγουν την αξιοπιστία και την αξιοπρέπειά του και επηρεάζουν την ανεξαρτησία και την αμεροληψία του.

Άρθρο 6

Η συναδελφική αλληλεγγύη και ο αλληλοσεβασμός των δημοσιογράφων συμβάλλουν θετικά στις συλλογικές επαγγελματικές επιδιώξεις και στην κοινωνική εικόνα του δημοσιογραφικού επαγγέλματος. Γι' αυτό ο δημοσιογράφος οφείλει:

α. Να σέβεται την προσωπικότητα των συναδέλφων του. Να μην εκτοξεύει εναντίον τους ασύστατες κατηγορίες και να αποφεύγει τις προσωπικές αντεγκλήσεις, δημόσια και στους χώρους εργασίας.

β. Να θεωρεί σοβαρότατη αντιεπαγγελματική πράξη κάθε λογοκλοπή.

γ. Να μην οικειοποιείται την εργασία συναδέλφων του. Να αναφέρει πάντοτε το όνομα του συντάκτη, του οποίου χρησιμοποιεί κείμενα ή αποσπάσματα κειμένων.

Να μνημονεύει την πηγή των πληροφοριών, που έχουν ήδη δημοσιευθεί ή μεταδοθεί.

Άρθρο 7

Ο γιγαντισμός των Μ.Μ.Ε. και η παγκοσμιοποίηση της επικοινωνίας αύξησαν σημαντικά τον παιδευτικό και πολιτισμικό ρόλο του ηλεκτρονικού και του γραπτού Τύπου. Με τις πρόσθετες ευθύνες του στις νέες συνθήκες, ο δημοσιογράφος οφείλει:

α. Να συμβάλλει στην αναβάθμιση του δημοσιογραφικού λόγου, αποφεύγοντας γραμματικές, συντακτικές και λεκτικές κακοποιήσεις.

β. Να αποφεύγει τη χυδαιογραφία, τη χυδαιολογία και τη γλωσσική βαρβαρότητα, τηρώντας, ακόμη και στη σάτιρα και τη γελοιογραφία, τους κανόνες της επαγγελματικής ηθικής και της κοινωνικής ευθύνης.

γ. Να προστατεύει την ελληνική γλώσσα από την κατάχρηση ξένων λέξεων και όρων.

δ. Να συμβάλλει δημιουργικά στην προστασία της εθνικής μας παράδοσης και τη διασφάλιση της πολιτισμικής μας κληρονομιάς.

Άρθρο 8

Οι υποχρεώσεις των δημοσιογράφων, που απορρέουν από αυτόν τον Κώδικα, δεν συνιστούν περιορισμό της ελευθερίας της έκφρασης. Οι παραβάσεις των υποχρεώσεων αυτών ελέγχονται από τα δύο Πειθαρχικά Συμβούλια, συνεργάζομενα σε κοινή συνεδρίαση, μέχρις ότου τροποποιηθεί το Καταστατικό, που θα επιλύσει θεσμικά το θέμα του Εποπτικού Οργάνου του Κώδικα.

2.1 Κώδικας δεοντολογίας των Ψηφιακών Μέσων Ενημέρωσης

Πηγή εικόνας: <http://www.ened.gr/>

Η έντονη εξάπλωση του διαδικτύου στην εποχή μας οδήγησε στην ανάγκη να δημιουργηθεί ένας κώδικας δεοντολογίας και για τα ψηφιακά μέσα ενημέρωσης, καθώς δεν είναι σπάνια τα φαινόμενα της λογοκλοπής και της παραβίασης πνευματικών δικαιωμάτων ή προσωπικών δεδομένων. Η ένωση εκδοτών διαδικτύου εκπροσωπεί τις εκδοτικές εταιρείες πρωτογενούς (branded) ψηφιακού περιεχόμενου. Ιδρύθηκε τον Ιανουάριο του 2012.

Στην ίδια λογική με τους κανόνες δεοντολογίας της ΕΣΗΕΑ και εδώ οι δημοσιογραφικοί όμιλοι της ΕΝΕΔ δημιούργησαν κανόνες βάσει των οποίων οφείλουν να αναδεικνύουν το δημόσιο συμφέρον και την αρχή της αξιοπιστίας. Ο κώδικας δεοντολογίας τους βασίζεται στους εξής πυλώνες:

1. Το καθήκον απέναντι στο κοινό
2. Διαχείριση των πηγών
3. Προστατεύοντας την ουδετερότητα του μέσου
4. Συμμετοχή στη δημόσια σφαίρα
5. Ευαίσθητο υλικό κι ακραίες συνθήκες
6. Πνευματικά δικαιώματα- Λογοκλοπή- Αλλοιώσεις
7. Επιχειρηματικά και οικονομικά συμφέροντα
8. Κανόνες για τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης
9. Διαγραφή ψηφιακών κειμένων
10. Εμπορική πολιτική
11. Υποχρεώσεις δημοσιογράφων – Μέσου
12. Δημοσιογραφία δεδομένων

Κεφάλαιο 3

Η παραπληροφόρηση στα ΜΜΕ

Παραπληροφόρηση είναι η σκόπιμα κακή πληροφόρηση, η οποία χαρακτηρίζεται από τη μετάδοση ανακριβών, μονόπλευρα διογκωμένων ή ψευδών πληροφοριών και την απόκρυψη άλλων. Πρόκειται δηλαδή, για την παραποίηση της αλήθειας είτε με τον υπερτονισμό κάποιων θεμάτων και την αποσιώπηση άλλων είτε με την κατασκευή ψεύτικων ειδήσεων με στόχο ή με αποτέλεσμα την παραπλάνηση, τη σύγχυση του αποδέκτη.

Συχνά τα ΜΜΕ φιλοδοξούν να αντικαταστήσουν την πραγματικότητα. Ο έλεγχος της αλήθειας ή της αναλήθειας της είδησης δεν είναι πάντα εφικτός, αφού η πληροφορία

απευθύνεται σε ένα ευρύτατο κοινό χωρίς συλλογικές πληροφορίες και γνώση των παρουσιαζόμενων πληροφοριών. Πολλές φορές οι ειδήσεις παρασκευάζονται, εκλαϊκεύονται, διαστρεβλώνονται από επαγγελματίες δημοσιογράφους και από ανταγωνιζόμενα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Από την άλλη ο τεράστιος ανταγωνισμός των ΜΜΕ, οδήγησε σε αθέμιτα μέσα απόκτησης της είδησης. Στο όνομα της αύξησης της ακροαματικότητας και της τηλεθέασης καθώς και στο υποτιθέμενο δικαίωμα του ανθρώπου στην ενημέρωση οι δημοσιογράφοι πολλές φορές δεν εφαρμόζουν τον κώδικα της δημοσιογραφικής δεοντολογίας.

Τα ΜΜΕ είναι στην πλειοψηφία τους οικονομικά εξαρτημένα και για αυτό εξυπηρετούν οικονομικά συμφέροντα. Εξαιτίας του σκληρού ανταγωνισμού, λοιπόν η αντικειμενικότητα θυσιάζεται ενώ η είδηση επιλέγεται με κριτήριο τον εντυπωσιασμό του δέκτη και όχι την αξία της. Στόχος δηλαδή είναι η έγκαιρη και όχι η έγκυρη ενημέρωση, η θεαματικότητα επιβάλλει το κυνήγι της πρωτιάς. Η διασταύρωση της πληροφορίας και ο έλεγχος της αλήθειας, κρίνονται επιζήμια και παραλείπονται..

Η πληροφόρηση συχνά υπηρετεί πολιτικές σκοπιμότητες και ιδιοτελείς σκοπούς. Τηλεοπτικά κανάλια, εφημερίδες, δημοσιογράφοι στρατεύονται στις αρχές ενός κόμματος, γίνονται υποχείριο πολιτικών κέντρων και χρησιμοποιούνται για να επηρεάσουν και να κατευθύνουν την κοινή γνώμη. Ακόμα πολλές φορές ο στόχος τους είναι και ο αποπροσανατολισμός της κοινής γνώμης από σοβαρά και κρίσιμα ζητήματα του κοινωνικοπολιτικού βίου, όπως για παράδειγμα η ανεργία και η απορρόφηση της σε θέματα επουσιώδη όπως οι γάμοι επωνύμων. Παρακολουθούμε δηλαδή να μεγαλοποιούνται ασήμαντα γεγονότα και να αποκρύπτονται θέματα μείζονος σημασίας,

3.1 Από την παραπληροφόρηση στα fake news- Ορισμός fake news

Ο όρος fake news αναδείχτηκε η λέξη της χρονιάς για το 2017 από το λεξικό Collins, το οποίο έδωσε στη δημοσιότητα τη σχετική λίστα που δημιουργεί ετησίως, σημειώνοντας ότι θα συμπεριλάβει τον όρο στην επόμενη έντυπη έκδοσή του. Ο ορισμός που δίνει το λεξικό για τα fake news είναι: «ψευδείς, συχνά εντυπωσιακές, πληροφορίες που διαδίδονται υπό το πρόσχημα της είδησης». Σύμφωνα με τους

λεξικογράφους του Collins, η χρήση του όρου αυξήθηκε κατά 365% το 2016.

Ωστόσο δεν είναι σωστό να θεωρούμε πως το ψηφιακό αποτύπωμα της εποχής μας είναι αυτό που δημιούργησε τον όρο fake news, επειδή οι ψευδείς ειδήσεις υπήρχαν από την πρώτη στιγμή που εμφανίστηκε ο «έντυπος τύπος», τον 18ο αιώνα. Η διαφορά βέβαια από το τότε στο σήμερα είναι στις λέξεις και στην πρόσβαση των αναγνωστών στην είδηση. Την προπαγάνδα σήμερα την ορίζουμε ως fake news ενώ η πρόσβαση στο διαδίκτυο έχει αλλάξει τον τρόπο πληροφόρησης. Απλώς σήμερα οι δυνατότητες αναπαραγωγής και διασποράς χαλκευμένων ειδήσεων είναι πολλαπλάσιες. Η παρουσία του διαδικτύου γενικά και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης (social media) ειδικότερα, κάνουν τη διαδικασία διάχυσης ψευδών ειδήσεων πολύ πιο εύκολη και μαζική

Από την άλλη στην εποχή μας λόγω της υπερπληροφόρησης οι αναγνώστες δεν έχουν τον χρόνο που χρειάζεται για να επεξεργαστούν τον τεράστιο όγκο πληροφοριών που δέχονται σε καθημερινή βάση με αποτέλεσμα πολλές φορές να πέφτουν θύματα παραπληροφόρησης. Ιδίως η εξέλιξη και η αυξανόμενη χρήση του διαδικτύου και πιο συγκεκριμένα των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, όπως είδαμε και παραπάνω συμβάλλει στην έξαρση των ψευδών ειδήσεων. Οι άνθρωποι στην εποχή μας συνηθίζουν να αναζητούν πληροφορίες στις πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης (Facebook, Twitter κ.α), παρά στα παραδοσιακά ΜΜΕ ή σε άλλες αξιόπιστες πηγές όπως για παράδειγμα σε μια επιστημονική δημοσίευση. Η διασπορά των ψευδών ειδήσεων έχει πάρει πλέον την μορφή πανδημίας.

Είναι εντυπωσιακή επιπλέον η ταχύτητα της μετάδοσης των ψευδών ειδήσεων στον κυβερνοχώρο με αποτέλεσμα να αποκτούν υπόσταση και μια μεγάλη μερίδα του κοινού να τις πιστεύει πολύ εύκολα.

Μάλιστα είναι ενδιαφέρον να τονιστεί ότι οι ψευδείς ειδήσεις διαδίδονται πιο γρήγορα από τις πραγματικές με βάση μια έρευνα που έγινε από το Media Lab του Πανεπιστημίου MIT και που δημοσιεύθηκε στο περιοδικό «Science». Οι ψευδείς ειδήσεις έχουν κατά 70% περισσότερες πιθανότητες να διαδοθούν από τις πραγματικές και αυτό συμβαίνει 6 φορές γρηγορότερα, κατέληξαν οι επιστήμονες. Η ψυχολογική αιτία με βάση την έρευνα γι' αυτό είναι ότι οι ψευδείς ειδήσεις είναι πρωτότυπες και οι άνθρωποι αρέσκονται να μεταφέρουν σε άλλους ασυνήθιστες

ιστορίες, χωρίς να τους ενδιαφέρει αν είναι αληθινές. Οι ψευδείς ειδήσεις μεγιστοποιούν τα αισθήματα φόβου, αηδίας και έκπληξης, ενώ οι αληθινές ειδήσεις είναι συνήθως βαρετές και συνηθισμένες.

Τα fake news είναι ένα μέσον για τον επηρεασμό της κοινής γνώμης και χρησιμοποιούνται πολλές φορές για την ικανοποίηση επιδιώξεων των κυβερνήσεων, των κομμάτων ή των επιχειρήσεων. Στόχος για παράδειγμα μπορεί να είναι η προώθηση ενός προϊόντος, η δημιουργία κίνησης προς μια ιστοσελίδα, η διαμόρφωση κοινής γνώμης κ.α.. Δικαίως λοιπόν τα fake news περιγράφονται ως τη πιο σύγχρονη μορφή προπαγάνδας.

Το πρόβλημα γιγαντώνεται εάν λάβουμε υπόψη την επισφάλεια των διαδικτυακών πηγών πληροφόρησης. Ανεξακρίβωτες φήμες και κατευθυνόμενες ψευδείς πληροφορίες που αναπαράγονται ως έγκυρες και έγκαιρες είναι συχνό φαινόμενο. Μάλιστα τις πιο πολλές φορές οι πηγές ενημέρωσης είναι ανώνυμες, άγνωστες και επομένως ανεξέλεγκτες.

Πηγή εικόνας: ΑΠΕ- ΜΠΕ

3.2 Η πρώτη καταγραφή

Η πρώτη καταγραφή ψευδούς είδησης στην ιστορία εντοπίζεται αρκετά παλιά. Πιο συγκεκριμένα τον 13ο αιώνα π.Χ. ο Φαραώ Ραμσής διέδωσε ψέματα ώστε να παρουσιάσει τη μάχη του Καντές (Αιγύπτιοι ενάντια Χετταίοι) ως τεράστια νίκη για

τους Αιγύπτιους. Στη πραγματικότητα, οι δυο πλευρές προχώρησαν σε συνθήκη ειρήνης διότι η μάχη είχε οδηγηθεί σε αδιέξοδο.

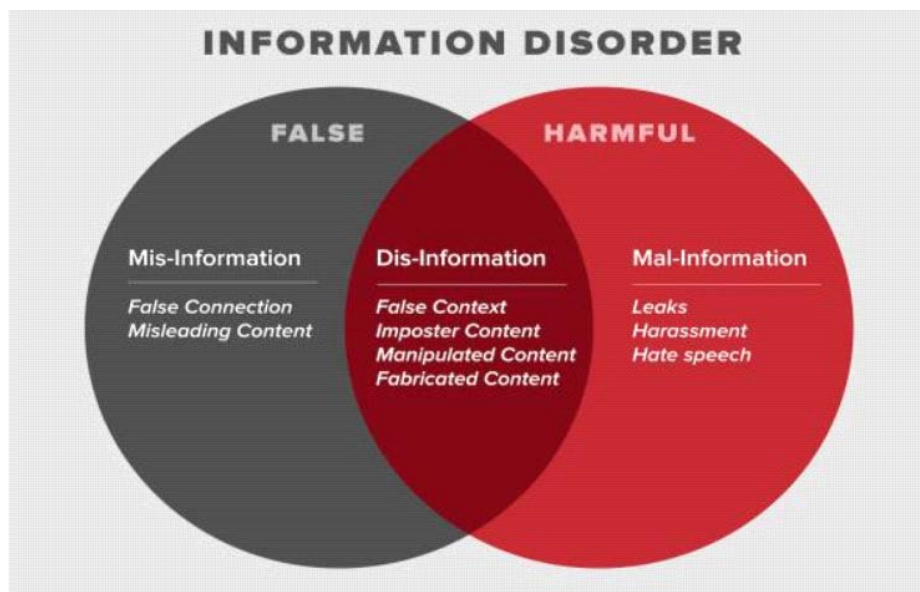
Στην αρχαία Αθήνα ο Θεμιστοκλής με τη χρήση ψευδών ειδήσεων εκκένωσε την Αθήνα και παρέσυρε τον Ξέρξη σε ναυμαχία στην Πελοπόννησο. Ένα ακόμα παράδειγμα έχουμε από τη Ρώμη. Εκεί ο Οκταβιανός προκειμένου να βλάψει τη φήμη του Μάρκου Αντώνιου διέταξε την κοπή νομισμάτων, που απεικόνιζαν τον Αντώνιο ως ανίσχυρο ηγεμόνα και υποχείριο της Κλεοπάτρας.

Βέβαια και στη νεότερη ιστορία συναντάμε ψευδείς ειδήσεις. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η περίοδος του Εθνικού Διχασμού και του μεσοπολέμου. Ήταν τόση η διασπορά ψευδών ειδήσεων γεγονός που οδήγησε την κυβέρνηση του Βενιζέλου να απαγορεύσει με νόμο για πρώτη φορά την δημοσίευση και διασπορά τους. Οι παραβάτες μάλιστα τιμωρούνταν με φυλάκιση έως τριών μηνών ή σε χρηματική ποινή μέχρι 100 χιλιάδων δραχμών.

3.3 Κατηγορίες ψευδών ειδήσεων

Τον Οκτώβριο του 2017, το Συμβούλιο της Ευρώπης, εξέδωσε μία αναφορά με τίτλο «**Διαταραγμένες πληροφορίες**» ([Information Disorder Report](#)), όπου εκεί προτείνεται η αντικατάσταση του όρου «Fake News» με τον όρο «information pollution» (μόλυνση πληροφορίας). Οι διαταραγμένες πληροφορίες διακρίνονται σε 3 τύπους:

1. Mis-information (Πληροφορίες που είναι ψεύτικες, αλλά δεν δημιουργήθηκαν με δόλο ή πρόθεση εξαπάτησης)
2. Dis-information (Πληροφορίες που είναι ψεύτικες και δημιουργούνται σκόπιμα είτε για την εξυπηρέτηση συμφερόντων είτε για να βλάψουν ένα άτομο, μια κοινωνική ομάδα, μια οργάνωση ή μια χώρα).
3. Mal-information (Πληροφορίες που βασίζονται στην πραγματικότητα και χρησιμοποιούνται για να βλάψουν ένα άτομο, μια οργάνωση ή μια χώρα. Πρόκειται για ειδήσεις που δημοσιοποιούν κάτι που θα έπρεπε να μείνει στην ιδιωτική σφαίρα.).

Πηγή εικόνας: <https://rm.coe.int/information-disorder-report-november-2017/1680764666>

Ο Δρ. Claire Wardle, τον Απρίλιο 2017, προσδιόρισε επτά τύπους Fake News:

1. Σατιρικού χαρακτήρα (Οι ειδήσεις αυτές τις περισσότερες φορές ξεκινούν αναφέροντας μια πλευρά της αλήθειας και στη συνέχεια διαστρεβλώνουν σκόπιμα το σχόλιο. Διαδίδονται ως πραγματικά νέα, κυρίως από όσους δεν καταλαβαίνουν τον χιουμοριστικό τους χαρακτήρα. Δεν έχουν πρόθεση να προκαλέσουν βλάβη, αλλά έχουν σκοπό να ξεγελάσουν).
2. Ψευδή σύνδεση (Όταν οι τίτλοι, οι εικόνες ή οι λεζάντες δεν ανταποκρίνονται στο περιεχόμενο μιας είδησης).
3. Παραπλανητικό περιεχόμενο (Παραπλανητική χρήση πληροφοριών με σκοπό να

ενοχοποιήσει ένα γεγονός ή ένα άτομο).

4. Ψευδές περιεχόμενο (Όταν μία αληθινή είδηση διαδίδεται με ψευδείς αλλά σχετικές πληροφορίες).

5. Απατηλό περιεχόμενο (Όταν οι γνήσιες πηγές αναμειγνύονται με ψευδείς και κατασκευασμένες).

6. Παραποιημένο περιεχόμενο (Όταν οι γνήσιες πληροφορίες ή εικόνες παραποιούνται με σκοπό να εξαπατήσουν, όπως μία «πειραγμένη» φωτογραφία).

7. Κατασκευασμένο περιεχόμενο (Νέο περιεχόμενο, 100% ψεύτικο, σχεδιασμένο να παραπλανήσει και να προκαλέσει βλάβη).

The different types of mis-and disinformation (Claire Wardle, 2017)

Πηγή εικόνας: https://www.researchgate.net/figure/The-different-types-of-mis-and-disinformation-Claire-Wardle-2017_fig1_335190766

Στη συνέχεια αναφέρονται ορισμένοι τύποι ψευδών ειδήσεων

3.3.1 Clickbait

Το clickbait είναι ένας υποτιμητικός όρος για την περιγραφή του περιεχομένου ιστοσελίδων που έχουν ως στόχο την απόκτηση κερδών από την διαδικτυακή διαφήμιση σε βάρος της ποιότητας ή της ακρίβειας του άρθρου.

Δεν είναι καθόλου εύκολο για τον αναγνώστη να ξεχωρίσει μια έγκυρη είδηση από το clickbait. Οι συντάκτες τέτοιου είδους περιεχομένου βασίζονται στην περιέργεια του αναγνώστη να διαβάσει την είδηση. Ο τίτλος περιέχει πληροφορίες που είναι αρκετές για να προξενήσουν την περιέργεια του και στη συνέχεια να πατήσει τον αντίστοιχο σύνδεσμο για να διαβάσει ολόκληρη την είδηση. Δεν είναι λίγες οι φορές που ο αναγνώστης δε ψάχνει αλλά απλά διαβάζει τίτλους. Έτσι οι τίτλοι γίνονται ιδιαίτερα ελκυστικοί, με βαρύγδουπες και συναισθηματικά φορτισμένες λέξεις. Η λέξη «σοκ» είναι η συνηθέστερη λέξη που περιέχουν τίτλοι με στόχο το «κλικ». Επιπλέον πολλές φορές ο αναγνώστης όταν επιλέξει να διαβάσει την είδηση θα διαπιστώσει ότι ο τίτλος ουδεμία σχέση δεν έχει με το περιεχόμενό της. Είναι πλέον σημαντικό η είδηση που θα δημοσιευτεί να φέρει πολλά «κλικ». Στο βωμό του «κλικ» θυσιάζεται η εγκυρότητα και η αξιοπιστία της είδησης.

3.3.2 Hoax

Η αγγλική ερμηνεία του όρου είναι: (transitive) To deceive (someone) by making them believe something which has been maliciously or mischievously fabricated. Στα ελληνικά αν μεταφράζαμε τον όρο θα ερμηνεύαμε τη λέξη ως μια φάρσα/ απάτη, κάτι που γίνεται για να παραπλανήσουμε τους άλλους και να θεωρήσουν ένα στημένο γεγονός ή μια πλαστή ιστορία ως αληθινά. Τα hoax είναι η είδηση η οποία μπορεί να εμπεριέχει μέρος της αλήθειας ή να είναι εξ ολοκλήρου ψέματα, χωρίς να αναφέρει την πηγή της ή να αναφέρει ψεύτικη πηγή και δεν είμαστε σίγουροι ότι αληθεύει. Στην ουσία αποτελεί δόλωμα προσελκύοντας το ενδιαφέρον του αναγνώστη, με σκοπό να τον πείσει για την αυθεντικότητά της ώστε με την σειρά του να διαδώσει την είδηση στο διαδίκτυο.

3.3.3 Σάτιρα ή Παρωδία

Υπάρχουν στο διαδίκτυο αρκετές ιστοσελίδες με μια διάθεση να παρουσιάζουν με σατιρικό τρόπο ψευδείς ειδήσεις. Οι ψευδείς ειδήσεις εδώ, σατιρίζουν τα γεγονότα αλλά και το τρόπο με τον οποίο παρουσιάζονται από τους δημοσιογράφους. Δεν υπάρχει πρόθεση να προκληθεί κάποια βλάβη, αλλά αντίθετα ο στόχος είναι να ξεγελάσει. Το εντυπωσιακό είναι πως πολλές φορές αυτές οι ειδήσεις αναδημοσιεύονται από διάφορες άλλες σελίδες ως αληθινές.

3.3.4 Fake news που πιστέψαμε όλοι

Το 1991 το CNN που θεωρείται από τα πιο έγκριτα κανάλια παρουσίασε μια εικόνα ενός κορμοράνου βουτηγμένου στο πετρέλαιο. Μετά από χρόνια έγινε γνωστό ότι ο κορμοράνος άνηκε σε ζωολογικό κήπο και είχε περιλουστεί με πετρέλαιο για να δημιουργηθεί η φωτογραφία και να θεωρηθεί υπεύθυνος ο Σαντάμ Χουσεΐν.

Πηγή εικόνας: <https://www.lifo.gr/now/media/i-ysteria-me-ta-fake-news-poso-palio-einai-problima-kai-kyrios-poio-einai-problima>

Την περίοδο των εκλογών των ΗΠΑ με υποψηφίους τον Ντόναλντ Τράμπ και τη Χίλαρι Κλίντον τα επιτελεία και των δύο παρουσίαζαν συνεχώς ως fake news όποια είδηση περιείχε αποκαλύψεις εναντίον τους. Μάλιστα η Χίλαρι Κλίντον δήλωσε πως έχασε στις εκλογές εξαιτίας της διασποράς των fake news εναντίον της.

Πρόσφατα με τα γεγονότα με την αστυνομική βία στην Αθήνα κυκλοφόρησε μέσω διαδικτύου η φωτογραφία ενός νεαρού που έχει δεχτεί χτυπήματα στην πλάτη, παρουσιάζοντας τον ως θύμα των αστυνόμων. Γρήγορα αποδείχτηκε ότι αυτή η φωτογραφία που πολύ γρήγορα αναδημοσιεύτηκε ήταν παλαιότερη.

Τέλος μια ακόμα εικόνα που είχε προκαλέσει ιδιαίτερη συγκίνηση ήταν αυτή ενός κοριτσιού που έκλεινε τα μάτια της κούκλας του για να μην βλέπει τα δεινά του πολέμου στη Συρία. Η φωτογραφία όπως αποδείχτηκε ήταν πολύ παλαιότερη.

Κεφάλαιο 4

Αντιμετώπιση των ψευδών ειδήσεων

4.1 Πώς καταλαβαίνουμε την αξιοπιστία μιας είδησης- Ευθύνη αναγνώστη

Είναι πολύ σημαντικό να μην δεχόμαστε άκριτα και παθητικά κάθε πληροφορία που διαβάζουμε. Αντίθετα πρέπει να ελέγχουμε όσο το δυνατόν την αξιοπιστία τους. Υπάρχουν κάποια στοιχεία που αν τα προσέξουμε μπορούν να μας βοηθήσουν για την εγκυρότητα του κειμένου που έχουμε μπροστά μας.

Εξετάζουμε λοιπόν αρχικά ποιος το δημοσίευσε και αν είναι ειδικός πάνω το θέμα. Ελέγχουμε που δημοσιεύτηκε, αν αυτή η πηγή είναι αξιόπιστη, τότε δημοσιεύτηκε ή ενημερώθηκε τελευταία φορά. Με τον ίδιο τρόπο καλό είναι να ελέγχουμε τις αναφορές/ πηγές του συντάκτη. Αν υπάρχουν αναφορές σε ειδικούς οφείλουμε να επιβεβαιώσουμε αν αυτοί είναι υπαρκτά πρόσωπα και αν πράγματι είναι ειδικοί. Ειδήσεις που χρησιμοποιούν ανώνυμες ή καθόλου πηγές, ενδέχεται να είναι ψευδείς. Δε βασιζόμαστε σε κείμενα που δεν περιέχουν ημερομηνία αλλά περιγράφουν τον χρόνο στον οποίο αναφέρονται με λέξεις όπως χτες, το προηγούμενο βράδυ κ.τ.λ. Τέλος αναζητούμε αν ο λόγος της δημοσίευσης είναι για να μας ενημερώσει, να μας πείσει ή να μας προωθήσει κάποιο προϊόν και αν αναπαράχθηκε από αξιόπιστα μέσα ή κυρίως από τα κοινωνικά δίκτυα.

Επιπλέον πρέπει να έχουμε στο νου μας πως ενδείξεις για ένα μη αξιόπιστο δημοσίευμα είναι οι πομπώδεις τίτλοι ή αυτοί που δεν έχουν καμία σχέση με το κείμενο της ανάρτησης. Προσέχουμε ιδιαίτερα να εμπιστευόμαστε άρθρα που είναι ενυπόγραφα. Πάντα τα κείμενα που είναι υπογεγραμμένα από συντάκτες είναι τα πιο έγκυρα. Παρατηρούμε αν υπάρχουν ορθογραφικά ή συντακτικά λάθη ή αν πρόκειται για κείμενο που έχει προκύψει από αυτόματη μετάφραση. Αν στη σελίδα που βρίσκεται το κείμενό μας παρατηρούμε ότι ανεβαίνουν πολύ γρήγορα νέα κείμενα,

αυτό θα πρέπει να μας προβληματίσει για το αν γίνεται ο στοιχειώδης έλεγχος σε αυτά από τους διαχειριστές της σελίδας. Η απουσία ημερομηνίας, οι φωτογραφίες που είναι προϊόν photoshop, η παραπομπή σε μη λειτουργικά- ενεργά link αλλά και η προτροπή για αναδημοσίευση είναι στοιχεία που επιδεικνύουν ένα μη αξιόπιστο δημοσίευμα.

Η IFLA (International Federation of Library Assosiations) θεωρώντας ότι αποστολή των βιβλιοθηκών είναι να εκπαιδεύουν και να υποστηρίζουν τη σημασία της κριτικής σκέψης στον τομέα της πληροφόρησης και της ενημέρωσης δημιούργησε ένα infographic για τις ψευδείς ειδήσεις. Σε αυτό παρουσιάζονται 8 απλά βήματα για να ανακαλύψουμε την αξιοπιστία μια είδησης.

Πως να εντοπίσεις ψευδείς ειδήσεις

ΨΑΞΕ ΤΗΝ ΠΗΓΗ

Εκτός από την είδηση έλεγξε την ιστοσελίδα, το σκοπό της και τα στοιχεία επικοινωνίας.

ΔΙΑΒΑΣΕ ΟΛΟ ΤΟ ΑΡΘΡΟ

Μερικοί τίτλοι ειδήσεων είναι εξωφρενικοί, με μοναδικό στόχο την προσέλκυση κοινού. Ποια είναι η πραγματική ιστορία;

ΨΑΞΕ ΤΟ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

Κάνε μια γρήγορη έρευνα στους συγγραφείς. Είναι αξιόπιστοι; Είναι αληθινοί;

ΑΛΛΕΣ ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ;

Επισκέψου τις επιπέδον πηγές που δίνονται. Βεβαιώσου αν αυτές όντως σχετίζονται με την είδηση.

ΔΕΣ ΤΗΝ ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ

Η αναμετάδοση ετεροχρονισμένων ειδήσεων δε σημαίνει απαραίτητα πως σχετίζονται με τρέχοντα γεγονότα.

ΠΡΟΚΕΙΤΑΙ ΓΙΑ ΑΣΤΕΙΟ;

Μια υπερβολική είδηση μπορεί να είναι απλώς σάτιρα. Ψάξε περισσότερο για να σιγουρευτείς περί τίνος πρόκειται.

ΤΣΕΚΑΡΕ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ ΣΟΥ

Σκέψου αν οι προσωπικές σου πεποιθήσεις επηρεάζουν την κρίση σου.

ΡΩΤΑ ΤΟΝ ΕΙΔΙΚΟ

Ρώτα ένα βιβλιοθηκονόμο ή συμβουλεύσου μία έγκυρη ιστοσελίδα.

Μετάφραση από Βασιλική Μολέ και Δέσποινα Γερασμίδου

IFLA
International Federation of Library Associations and Institutions
With thanks to www.FactCheck.org

Πηγή εικόνας : <https://mycontent.ellak.gr/2017/12/08/ena-infographic-tis-international-federation-of-library-associations-gia-tis-psevdis-idisis/>

4.2 Αντιμετώπιση των fake news από την Ευρώπη

Τα fake news και η αντιμετώπιση των ψευδών ειδήσεων είναι ένα ζήτημα που ταλανίζει έντονα την Ευρωπαϊκή Ένωση. Από το 2015 επιχειρεί να αντιμετωπίσει ενεργητικά το φαινόμενο της παραπληροφόρησης. Στις 5 Δεκεμβρίου 2018 δημοσιεύτηκε ένα δελτίο τύπου με βάση το οποίο η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η Ύπατη Εκπρόσωπος καθόρισαν συγκεκριμένα μέτρα για την αντιμετώπιση της παραπληροφόρησης, στα οποία περιλαμβάνονταν η δημιουργία συστήματος ταχείας ειδοποίησης και η στενή παρακολούθηση της εφαρμογής του κώδικα δεοντολογίας που υπογράφηκε από τις διαδικτυακές πλατφόρμες. Το σχέδιο δράσης προέβλεπε επίσης αύξηση των πόρων που διατίθενται γι' αυτόν τον σκοπό. Το σχέδιο δράσης εστιάζει σε τέσσερις τομείς καθοριστικής σημασίας για την αποτελεσματική ανάπτυξη των ικανοτήτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και την ενίσχυση συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

1. Βελτίωση του εντοπισμού

Οι Ειδικές Ομάδες Στρατηγικής Επικοινωνίας και η Μονάδα Ανάλυσης Υβριδικών Απειλών της ΕΕ που υπάγονται στην Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης (EYED), καθώς και οι αντιπροσωπείες της ΕΕ στις γειτονικές χώρες, θα ενισχυθούν σημαντικά με επιπλέον εξειδικευμένο προσωπικό και εργαλεία ανάλυσης δεδομένων. Ο προϋπολογισμός στρατηγικής επικοινωνίας της EYED για την αντιμετώπιση της παραπληροφόρησης και την ευαισθητοποίηση για τον αρνητικό της αντίκτυπο αναμένεται να υπερδιπλασιαστεί, από €1,9 εκατ. το 2018 σε €5 εκατ. το 2019. Τα κράτη μέλη της ΕΕ θα πρέπει να συμπληρώσουν τα εν λόγω μέτρα ενισχύοντας τα δικά τους μέσα για την αντιμετώπιση της παραπληροφόρησης.

2. Συντονισμένη αντίδραση

Θα δημιουργηθεί ειδικό σύστημα ταχείας ειδοποίησης μεταξύ των θεσμικών οργάνων της ΕΕ και των κρατών μελών ώστε να διευκολύνεται η ανταλλαγή δεδομένων και αξιολογήσεων των εκστρατειών παραπληροφόρησης και να παρέχονται ειδοποιήσεις σχετικά με τις απειλές παραπληροφόρησης σε πραγματικό χρόνο. Επίσης, τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και τα κράτη μέλη θα επικεντρωθούν στην προορατική και αντικειμενική προβολή των αξιών και των πολιτικών της Ένωσης.

3. Διαδικτυακές πλατφόρμες και φορείς

Οι υπογράφοντες τον κώδικα δεοντολογίας θα πρέπει να υλοποιήσουν γρήγορα και αποτελεσματικά τις δεσμεύσεις που έχουν αναλάβει στο πλαίσιο του κώδικα, εστιάζοντας σε επείγουσες δράσεις που αφορούν τις ευρωπαϊκές εκλογές του 2019. Αυτές περιλαμβάνουν, ειδικότερα, τη διασφάλιση της διαφάνειας της πολιτικής διαφήμισης, την ενίσχυση των προσπαθειών για κλείσιμο των ενεργών ψεύτικων λογαριασμών, την επισήμανση των μη ανθρώπινων αλληλεπιδράσεων [μηνυμάτων που διαδίδονται αυτόματα από αυτοματοποιημένα προγράμματα («μποτ»)] και τη συνεργασία με ελεγκτές γεγονότων και πανεπιστημιακούς ερευνητές για τον εντοπισμό των εκστρατειών παραπληροφόρησης και για την ευρύτερη προβολή και διάδοση του διακριβωμένου περιεχομένου. Η Επιτροπή, με τη συνδρομή της ομάδας των ευρωπαϊκών ρυθμιστικών αρχών για τις υπηρεσίες οπτικοακουστικών μέσων, θα διασφαλίσει τη στενή και διαρκή παρακολούθηση της υλοποίησης των δεσμεύσεων.

4. Ευαισθητοποίηση και ενδυνάμωση των πολιτών

Εκτός από τις στοχευμένες εκστρατείες ευαισθητοποίησης, τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και τα κράτη μέλη θα προωθήσουν τον γραμματισμό στα μέσα επικοινωνίας με τη βοήθεια ειδικών προγραμμάτων. Θα δοθεί στήριξη στις εθνικές διεπιστημονικές ομάδες ανεξάρτητων ελεγκτών γεγονότων και ερευνητών για να εντοπίζουν και να αποκαλύπτουν εκστρατείες παραπληροφόρησης στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Τον Οκτώβριο του 2018, ο [κώδικας δεοντολογίας](#) υπεγράφη από το Facebook, τη Google, το Twitter και τη Mozilla, καθώς και από επαγγελματικές ενώσεις εκπροσώπησης διαδικτυακών πλατφορμών, του διαφημιστικού κλάδου και των διαφημιστών, ως εργαλείο αυτορρύθμισης για την αντιμετώπιση της παραπληροφόρησης. Το 2019 προσυπέγραψε τον κώδικα και η Microsoft.

Τέλος, μια νέα υπηρεσία της Google για εξακρίβωση πληροφοριών είναι το Fact check. Έτσι γίνεται μια προσπάθεια να έχουν πρόσβαση σε αξιόπιστες και χρήσιμες πληροφορίες οι χρήστες.

4.3 Ελληνική νομοθεσία για τη διασπορά ψευδών ειδήσεων

Οι έντονες διαστάσεις που έχει πάρει το φαινόμενο της δημόσιας παραπληροφόρησης, η αποδυνάμωση των παραδοσιακών πρακτικών που

εξασφάλιζαν την εγκυρότητα των ειδήσεων (π.χ. κώδικας δεοντολογίας δημοσιογράφων, επαγγελματική προσέγγιση της είδησης, ευθύνη εκδότη κ.λπ.), αλλά και η δυνατότητα που έχει ο καθένας να δημοσιεύει οποιαδήποτε είδηση, κυρίως στα κοινωνικά μέσα δικτύωσης οδήγησαν στην ανάγκη να υπάρξει κάποια σχετική νομοθεσία.

Έτσι με το άρθρο 191 του Ποινικού Κώδικα (Νόμος 4619/2019) γίνεται προσπάθεια ρύθμισης του θέματος. Με βάση λοιπόν το άρθρο ορίζεται:

1. Όποιος δημόσια ή μέσω του διαδικτύου διαδίδει ή διασπείρει με οποιονδήποτε τρόπο ψευδείς ειδήσεις με αποτέλεσμα να προκαλέσει φόβο σε αόριστο αριθμό ανθρώπων ή σε ορισμένο κύκλο ή κατηγορία προσώπων, που αναγκάζονται έτσι να προβούν σε μη προγραμματισμένες πράξεις ή σε ματαίωσή τους, με κίνδυνο να προκληθεί ζημία στην οικονομία, στον τουρισμό ή στην αμυντική ικανότητα της χώρας ή να διαταραχθούν οι διεθνείς της σχέσεις, τιμωρείται με φυλάκιση έως τρία έτη ή χρηματική ποινή.

2. Όποιος από αμέλεια γίνεται υπαίτιος της πράξης της προηγούμενης παραγράφου τιμωρείται με χρηματική ποινή ή παροχή κοινωφελούς εργασίας.

Μάλιστα για πρώτη φορά στην Ελλάδα ιδιοκτήτης σάιτ καταδικάστηκε για τη διασπορά ψευδούς είδησης που αναδημοσιευόταν με παραλλαγές από το 2009. Η είδηση σχετιζόταν με ένα μικρό κορίτσι που μετά από εμβολιασμό έπαθε εγκεφαλική αιμορραγία. Με βάση το άρθρο 191 ο ιδιοκτήτης καταδικάστηκε από το Μονομελές Πλημμελειοδικείο Βέροιας.

4.4 Η Google στον αγώνα για την αντιμετώπιση των ψευδών ειδήσεων

Η Google έχει δεσμευτεί πως θα διαθέσει ένα αρκετά μεγάλο ποσό για να ενισχύσει την ποιότητα της δημοσιογραφίας. Μέσω της Google News Initiative στοχεύει να αναπτύξει και να ενισχύσει την ποιοτική δημοσιογραφία, να δημιουργήσει επιχειρηματικά μοντέλα βιώσιμης ανάπτυξης των ΜΜΕ, αλλά και να στηρίξει τους ειδησεογραφικούς ομίλους μέσω της τεχνολογικής καινοτομίας.

Η Google υπογραμμίζει ότι επειδή είναι όλο και δυσκολότερη η ανακάλυψη του τι

είναι αυθεντικό και τι όχι στο Διαδίκτυο, θα προσπαθήσει να στηρίξει την δημοσιογραφία να ανθίσει στην ψηφιακή εποχή για να ενισχυθεί η εγκυρότητα και να εξαλειφθεί η παραπληροφόρηση. Τέλος δηλώνει πως θα σε συνεργασία με τους ειδησεογραφικούς ομίλους σε όλο τον κόσμο θα αναπτύξει τεχνολογίες που θα βελτιώνουν τις επιδόσεις των συντακτικών ομάδων και θα προστατεύουν τους δημοσιογράφους.

Η Google έχει πλέον μια νέα υπηρεσία εξακρίβωσης πληροφοριών την Fact Check, η οποία είναι διαθέσιμη στην αναζήτηση της Google, αλλά και στην ενότητα των ειδήσεων (Google News). Η Google ανακοίνωσε πως σταδιακά θα δίνεται η δυνατότητα σε εκδότες κάποιων χωρών να εμφανίζουν μια ετικέτα «Εξακρίβωση Πληροφοριών» στις καταχωρήσεις των ειδήσεων του Google News. Αυτή η ετικέτα τοποθετείται σε άρθρα που περιλαμβάνουν πληροφορίες οι οποίες έχουν ελεγχθεί από εκδότες και φορείς με τους οποίους συνεργάζεται.

4.5 Η στάση του Facebook στις ψευδείς ειδήσεις

Το Facebook στη σελίδα του δεσμεύεται για την καταπολέμηση της διάδοσης ψευδών πληροφοριών. Υπογραμμίζει πως πραγματοποιούνται έλεγχοι με τη βοήθεια της τεχνολογίας αλλά και από ανθρώπους για να διαγράφονται ψεύτικοι λογαριασμοί και να καταργούνται τα οικονομικά κίνητρα όσων δημοσιεύουν σπαμ. Συνεργάζεται με ανεξάρτητους οργανισμούς διασταύρωσης ειδήσεων, που είναι πιστοποιημένοι μέσω του ανεξάρτητου Διεθνούς Δικτύου Διασταύρωσης Ειδήσεων για να εντοπίζει και να ελέγχει τις ψευδείς πληροφορίες.

Εάν κάποιο άρθρο διαπιστωθεί πως είναι ψευδές, εμφανίζεται σε χαμηλότερη θέση στις ενημερώσεις των χρηστών. Έτσι μειώνεται ο αριθμός των ατόμων που θα το δουν. Θα περιοριστούν οι δημοσιεύσεις αλλά και η διαφημιστική ικανότητα των σελίδων και των ιστότοπων που επανειλημμένα κοινοποιούν ψευδείς πληροφορίες. Οι χρήστες όπως επίσης και οι διαχειριστές σελίδων θα λαμβάνουν ειδοποιήσεις σε περίπτωση που κοινοποιούν άρθρα που αξιολογούνται ως ψευδείς ειδήσεις.

Στην εποχή της πανδημίας μάλιστα το Facebook αποφάσισε να μπλοκάρει ψευδείς ειδήσεις που αφορούν το εμβόλιο και που έχουν στόχο να το αμφισβητήσουν, να το δυσφημίσουν και να παραπληροφορήσουν τον κόσμο γύρω από αυτό. Επιπλέον θα

μπλοκάρονται και αναρτήσεις που σχετίζονται με θεωρίες συνωμοσίας σχετικά με την ασφάλεια, τα συστατικά και τις παρενέργειες του εμβολίου.

4.6 Ellinika Hoaxes

Τα ellinika hoaxes είναι μια ιστοσελίδα που δημιούργησε ο Θωδωρής Δανηλίδης το 2013 με σκοπό να καταδεικνύει τα αναληθή δημοσιεύματα στην Ελλάδα. Η ομάδα της ιστοσελίδας αποτελείται από άτομα που έχουν γνώσεις στην αναγνώριση ψευδών ειδήσεων, πλαστών βίντεο και φωτογραφιών και hoaxes. Στόχος τους είναι μέσα από το έλεγχο των ειδήσεων και των ισχυρισμών σε ΜΜΕ και κοινωνικά δίκτυα να διασταυρώνουν τις ειδήσεις για να περιορίσουν όσο το δυνατόν τις χαλκευμένες. Η συγκεκριμένη ιστοσελίδα όπως αναφέρει στην αρχική της σελίδα είναι ανεξάρτητη και μάλιστα απαγορεύεται να είναι μέλος της κάποιος που ανήκει σε πολιτικό κόμμα ή οργάνωση.

Κεφάλαιο 5

Fake News και Κορωνοϊός

Η πανδημία του κορωνοϊού, έχει δημιουργήσει για την ανθρωπότητα, πρωτόγνωρες συνθήκες, αντίστοιχες με ενός παγκοσμίου πολέμου και μία τεράστια ευκαιρία για τους απατεώνες του διαδικτύου. Οι κυβερνοεγκληματίες εκμεταλλεύονται την παγκόσμια ανησυχία, τις ευπαθείς ομάδες, την υπερβολική ζήτηση για αγαθά σχετικά με την επιδημία (φάρμακα, αντισηπτικά, γάντια μιας χρήσης κ.α.) που παρουσιάζουν έλλειψη, την ελπίδα, τον πόνο, τον θάνατο και την διασπορά ψευδών ειδήσεων (εκούσια ή ακούσια) κυρίως στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, για να επιτελέσουν το έργο τους, δυστυχώς πολλές φορές με μεγάλη επιτυχία.

Μεγάλο ποσοστό ατόμων πέφτει θύμα των fake news που σχετίζονται με την πανδημία, αμφισβητώντας τη σοβαρότητα της κατάστασης και τον τρόπο με τον οποίο ο ιός εξαπλώθηκε. Η ανακριβής πληροφόρηση συνιστά φραγμό στην καλή υγεία γιατί μπορεί να αποθαρρύνει τους ανθρώπους να πάρουν προληπτικά μέτρα για την αποφυγή μιας νόσου και να διστάζουν να ζητήσουν ιατρική φροντίδα, όταν τη

χρειάζονται.

Είναι χαρακτηριστικό ότι εξαιτίας της συχνής διασποράς ψευδών ειδήσεων γύρω από το θέμα του κορονοϊού η Εισαγγελία Πρωτοδικών Αθηνών κινητοποιήθηκε για να υπάρξουν ανάλογες κυρώσεις.

Στη σελίδα <https://covid19.gov.gr/mythoi-covid19/> βρίσκονται συγκεντρωμένα κάποια από τα πιο γνωστά fake news γύρω από τον κορονοϊό τα οποία προσπαθούν να τα διαψεύσουν. Στο τελευταίο αυτό κεφάλαιο της εργασίας θα αναφερθούν ενδεικτικά κάποια από αυτά.

1. Υπάρχουν εμβόλια για τον Covid-19 αλλά οι πολιτικοί και οι εταιρείες μας τα κρύβουν.
2. Ο κρύος καιρός και το χιόνι σκοτώνουν τον κορονοϊό.
3. Ο υιός θα εξαφανιστεί το καλοκαίρι με τη ζέστη.
4. Τα αντιβιοτικά είναι αποτελεσματικά για τη πρόληψη και τη θεραπεία του νέου κορονοϊού.
5. Η κατανάλωση αλκοόλ προσφέρει προστασία από λοιμώξεις.
6. Η κατανάλωση σκόρδου βοηθάει στην πρόληψη της λοίμωξης COVID-19.
7. Το ζύδι είναι πολύ αποτελεσματικό στην αδρανοποίηση του COVID- 19.
8. Επαλείφοντας το σώμα μου με οινόπνευμα ή χλωρίνη θανατώνω το νέο κορονοϊό.
9. Το ζεστό μπάνιο προλαμβάνει τη λοίμωξη.
10. Το εμβόλιο του πνευμονιόκοκκου προστατεύει από τον κορονοϊό.
11. Οι μεγαλύτεροι κινδυνεύουν περισσότερο από τον ιό.
12. Ο κορονοϊός δημιουργήθηκε σε εργαστήριο.

Είναι φανερό πως πολλά από τα ενδεικτικά fake news που αναφέρθηκαν είναι άκρως επικίνδυνα και πολλές φορές αυτές οι λάθος πληροφορίες που διαδίδονται μπορεί να είναι ιδιαίτερα επιβλαβείς για τον οργανισμό μας. Είναι σημαντικό να είμαστε επιφυλακτικοί με τις θεωρίες συνωμοσίας που συνεχώς αυξάνονται, τις ψευδείς ειδήσεις και τη διαδικτυακή ή μη πληροφόρηση.

Επίλογος

Η παρούσα εργασία μελέτησε την ιστορική εξέλιξη των ΜΜΕ στην Ελλάδα. Είδαμε την έκδοση των πρώτων ελληνικών εφημερίδων σε πόλεις της Ευρώπης και στη συνέχεια στον ελληνικό χώρο. Η εμφάνιση τους βοήθησε στην αφύπνιση των Ελλήνων για επανάσταση και ελευθερία. Στη συνέχεια ο τύπος ασχολήθηκε με διάφορα θέματα και μάλιστα ήρθε και περίοδος που χαρακτηρίστηκε «χρυσή εποχή». Η δύναμη του τεράστια και δεν είναι καθόλου τυχαίο που ονομάζεται τέταρτη εξουσία.

Στη συνέχεια είδαμε τις πρώτες προσπάθειες δημιουργίας ραδιοφωνικών αλλά και τηλεοπτικών εγκαταστάσεων. Τη σύνδεση αρχικά της τηλεόρασης με το καθεστώς της δικτατορίας και τη κυριαρχία της σταδιακά στο χώρο της ενημέρωσης και της ψυχαγωγίας. Τέλος την έλευση του Διαδικτύου, που έθεσε στο περιθώριο τα παραδοσιακά μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Στη συνέχεια, στο δεύτερο μέρος της εργασίας μας παρουσιάσαμε ένα αρνητικό φαινόμενο της εποχής μας τη κυριαρχία και τη διασπορά των ψευδών ειδήσεων. Το φαινόμενο είναι τόσο έντονο που οι πολίτες χάνουν σταδιακά την εμπιστοσύνη τους στην ενημέρωση που λαμβάνουν και δυσπιστούν απέναντι στα όσα καταγγέλλουν ή αποκαλύπτουν οι δημοσιογράφοι. Μια εξέλιξη εξαιρετικά δυσσίωνη.

Η έλλειψη εμπιστοσύνης στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης και στο πώς παρουσιάζουν τα γεγονότα της επικαιρότητας, δημιουργεί στους πολίτες μια γενικευμένη αίσθηση δυσπιστίας και κατ' επέκταση τους οδηγεί στο να διαμορφώνουν γνώμη για την πολιτική και οικονομική κατάσταση της χώρας, όχι με βάση τα όσα πράγματι συμβαίνουν, αλλά με βάση τις προσωπικές τους -συχνά ατεκμηρίωτες και αβάσιμες- αντιλήψεις. Απομένουν έκθετοι στις τακτικές των λαϊκιστών και κρίνουν περισσότερο με το συναίσθημα παρά με τη λογική τους, αφού θεωρούν πως δεν μπορούν να μάθουν την αλήθεια για τα γεγονότα. Κατ' αυτό τον τρόπο ενισχύεται ο φανατισμός, εφόσον ο κάθε πολίτης νομίζει πως όσα πληροφορείται και δεν συμφωνούν με την εκδοχή της πραγματικότητας είναι αναληθή.

Από την άλλη εξαιτίας των fake news ενισχύεται η ήδη υπάρχουσα αδιαφορία

ορισμένων πολιτών για τα όσα συμβαίνουν στον χώρο της πολιτικής και της οικονομίας, με την ευλογοφανή πρόφαση πλέον πως η ενημέρωση είναι, ούτως ή άλλως, ανακριβής.

Είναι, ωστόσο, εξαιρετικά σημαντικό εμείς οι ίδιοι να είμαστε προσεκτικοί και να μάθουμε να ξεχωρίζουμε μια ψευδή είδηση από μια αληθή. Επιπλέον με κριτική ικανότητα να ελέγχουμε τις ειδήσεις που στην εποχή μας μας βομβαρδίζουν συνεχώς. Η Ευρωπαϊκή Ένωση ήδη έχει ξεκινήσει προσπάθειες για το περιορισμό της παραπληροφόρησης. Πλέον και η ελληνική νομοθεσία έχει προβλέψει σχετικά αλλά και η Google όπως και το Facebook επιδιώκουν να περιοριστούν οι ψευδείς ειδήσεις.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Δεμερτζής, Νίκος- Σκαμνάκης, Αντώνης, Περιφερειακά ΜΜΕ στην Ευρώπη, Οι συνέπειες της απορύθμισης, Εκδόσεις Παπαζήση, 1998, Αθήνα.

Εγκυκλοπαίδεια Δομή τόμος 9, Εκδόσεις Δομή Α.Ε

Εγκυκλοπαίδεια Δομή τόμος 25, Εκδόσεις Δομή Α.Ε

Εγκυκλοπαίδεια Δομή τόμος Ι Ιστορία- Πολιτισμός, Εκδόσεις Δομή Α.Ε

Θωμόπουλος, Θεόδωρος: Ο τύπος της Δυτικής Ρούμελης (1821-1940), 1959, Αθήνα (Δήμος Μεσολογγίου Δημοτική Βιβλιοθήκη).

Καζάζη, Μαρία: Ανθρώπινες σχέσεις και επικοινωνία, Εκδόσεις Έλλην, 2008, Αθήνα,.

Καμαριανός, Ιωάννης: Εξουσία, ΜΜΕ και Εκπαίδευση, Gutenberg, 2005, Αθήνα.

Καρακώστας, Ιωάννης: Το δίκαιο των ΜΜΕ, Νομική Βιβλιοθήκη, 2012, Αθήνα.

Κοντοχρήστου, Μαρία: Ταυτότητα και ΜΜΕ στη σύγχρονη Ελλάδα, Εκδόσεις Παπαζήση, 2007, Αθήνα.

Μάγερ, Κώστας, Ιστορία του Ελληνικού Τύπου, Τόμος Α΄, Εκδότης Α. Δημόπουλος, 1957, Αθήνα (Δήμος Μεσολογγίου Δημοτική Βιβλιοθήκη).

Μανθούλης, Ροβήρος: Το Κράτος της Τηλεόρασης, Εκδόσεις Θεμέλιο, 1981, Αθήνα.

Μπακουνάκης, Νίκος: Δημοσιογράφος ή ρεπόρτερ. Η αφήγηση στις ελληνικές εφημερίδες, 19ος- 20ος αιώνας, εκδόσεις Πόλις, 2014, Αθήνα

Σμυρνής, Κώστας: Αθύρματα των ΜΜΕ, Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη, Αθήνα, 2008.

Τσενέ Λήδα: Από την κρίση των ΜΜΕ στα social media, ένα νέο μοντέλο κοινωνικής ευθύνης, εκδόσεις Αιώρα, Αθήνα, 2012.

Χαιρετάκης, Μανώλης: ΜΜΕ, διαφήμιση και κατανάλωση- Η ελληνική περίπτωση, 1960-2000, εκδόσεις University Studio Press, Θεσσαλονίκη, 2010.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Κόβατς Μπίλ& Ροζενστιλ Τομ: Εισαγωγή στη δημοσιογραφία, Τι πρέπει να γνωρίζουν οι άνθρωποι των Μέσων και τι πρέπει να αναμένει η κοινή γνώμη, Μετάφραση Ερρίκος Μπαρτζινόπουλος, Εκδόσεις Καστανιώτη. Αθήνα 2004

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Διαδίκτυο στην Ελλάδα, Διαθέσιμο στο:

<https://www.cnn.gr/tech/story/109154/diadiaktyo-stin-ellada-apo-to-1-toy-1995-sto-82-toy-2017>

Διαταραγμένες Πληροφορίες, Διαθέσιμο στο:

<https://rm.coe.int/information-disorder-report-november-2017/1680764666>

Ελληνικό Κέντρο Ασφαλούς Διαδικτύου (2017) Fake News

<fake-news-per-page.pdf> (saferinternet4kids.gr)

Ελληνικός Τηλέγραφος, Διαθέσιμο στο:

<https://anno.onb.ac.at/cgi-content/anno?aid=etg&datum=18170109&seite=1&zoom=33>

Ελληνικός Τηλέγραφος, Διαθέσιμο στο:

<https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/eranistis/article/viewFile/10471/10533>

Ένωση Εκδοτών Διαδικτύου, Διαθέσιμο στο:

<http://www.ened.gr/i-enosi/poia-einai-i-enosi/>

Ένωσις Συντακτών Ημερησίων Εφημερίδων Αθηνών, Διαθέσιμο στο:

<https://www.esiea.gr/>

Ευρώπη κατά της πληροφόρησης, Διαθέσιμο στο:

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/IP_18_6647

Εφημερίς (εφημερίδα Βιέννης), Διαθέσιμο στο:

[https://el.wikipedia.org/wiki/Εφημερίς_\(Εφημερίδα_Βιέννης\)](https://el.wikipedia.org/wiki/Εφημερίς_(Εφημερίδα_Βιέννης))

Εφημερίς (1790-1797), Διαθέσιμο στο:

<https://www.e-telescope.gr/history/greek-history/first-greek-newspaper>

Εφημερίς των Κυριών, Διαθέσιμο στο:

<https://www.sansimera.gr/articles/605>

Η Διάπλασις των Παίδων, Διαθέσιμο στο:

<https://www.taathinaika.gr/aplasis-ton-paidon-pou-megalose-polles-genies-ellinon/>

Η Google “ρίχνει” 300 εκατ. Δολάρια στον “ πόλεμο” κατά των fake news, Διαθέσιμο στο

[Η Google «ρίχνει» 300 εκατ. δολάρια στον «πόλεμο» κατά των fake news - CNN.gr](https://www.cnn.gr)

Η διασπορά ψευδών ειδήσεων, Διαθέσιμο στο

<https://www.crimetimes.gr/η-διασπορά-ψευδών-ειδήσεων-στην-εποχή/>

Η ιστορία του Ελληνικού Ραδιοφώνου: Διαθέσιμο στο:

<https://palko.gr/radiofono/>

Ιστορία και εξέλιξη της επικοινωνίας, Διαθέσιμο στο:

<https://www.slideshare.net/kokonagera/ss-25892654>

Κλείσιμο της ΕΡΤ, Διαθέσιμο στο:

<https://www.diaskedasi.info/ας-θυμηθούμε/γεγονότα/7952-tis-ert.html>

Κορονοϊός και Ψευδείς Ειδήσεις, Διαθέσιμο στο:

<https://www.cyberzine.gr/fakeconvid19news/>

Κώδικας Δεοντολογίας Ψηφιακών Μέσων Ενημέρωσης – ΕΝΕΔ, Διαθέσιμο στο

http://www.ened.gr/Content/Files/Code_of_ethics_greek_version.pdf

Ελληνική νομοθεσία για την παραπληροφόρηση, Διαθέσιμο στο:

<https://www.e-nomothesia.gr/kat-kodik-es-nomothesias/nomos-4619-2019-phek-95a-11-6-2019.html>

Ο προεπαναστατικός Τύπος και τα ελληνικά βιβλία, Διαθέσιμο στο:

<https://www.rizospastis.gr/story.do?id=721639>

Οι προεπαναστατικές εφημερίδες, Διαθέσιμο στο:

<https://www.eleftheria.gr/m/%CE%B1%CF%80%CF%8C%CF%88%CE%B5%CE%B9%CF%82/item/70705-.html>

Οι σημαντικότεροι σταθμοί στην ιστορία του ελληνικού τύπου, τέλη του 18ου αιώνα - 19ος αιώνα, Διαθέσιμο στο:

<https://www.historical-quest.com/current-issue/681-o-ellinikos-typos-tou-19-aiwna.html>

Ο λόγος των διανοούμενων του διαφωτισμού στα προεπαναστατικά περιοδικά (1811 – 1821). Ανάλυση των εννοιών: Έλληνες, Ελευθερία, Έθνος, Γραικοί, Χριστιανοί, Γένος, Διαθέσιμο στο:

https://www.alfavita.gr/koinonia/151723_o-logos-ton-dianooymenon-toy-

[diafotismoy-sta-proepanastatika-periodika-1811-1821](#)

Ο Τύπος της Ελληνικής Επανάστασης του 1821, Διαθέσιμο στο:

<http://www.athinodromio.gr/o-typos-tis-ellinikis-epanastasis-tou-18/#.YLiSPvkzbIV>

Τα προεπαναστατικά έντυπα, Διαθέσιμο στο:

<https://fourtounis.gr/arthra/2011/07/10/10-07-2011.html>

Τα προεπαναστατικά φιλολογικά περιοδικά, Διαθέσιμο στο:

<https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/syγκrissi/article/viewFile/10125/10224.pdf>

Τα πρώτα γυναικεία περιοδικά, Διαθέσιμο στο:

https://grizosgatos.blogspot.com/2012/01/blog-post_8044.html

Τηλεόραση στην Ελλάδα, διαθέσιμο στο:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A4%CE%B7%CE%BB%CE%B5%CF%8C%CF%81%CE%B1%CF%83%CE%B7_%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD_%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1

Το διαδίκτυο στην Ελλάδα, έρευνα ΕΚΚΕ, Διαθέσιμο στο:

https://www.dianeosis.org/wp-content/uploads/2020/05/WIP_greece.pdf

Το διαδίκτυο στην Ελλάδα, Διαθέσιμο στο:

<https://www.nationalcoalition.gov.gr/wp-content/uploads/2018/05/%CE%A4%CE%BF-%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CE%B4%CE%B9%CC%81%CE%BA%CF%84%CF%85%CE%BF-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%B1%CC%81%CE%B4%CE%B1-2017.pdf>

Το πρώτο τηλεοπτικό σήμα, Διαθέσιμο στο:

<https://www.cretalive.gr/istoria/proto-tileoptiko-sima>

Ψευδείς Ειδήσεις, Διαθέσιμο στο:

<https://www.ellinikahoaxes.gr/2018/03/16/ereuna-mit-fake-news/>

Clickbait, Διαθέσιμο στο

<https://www.safer-internet.gr/clickbait/>

Fast check, Διαθέσιμο στο:

<https://www.socialmedialife.gr/119410/google-fast-check-exakrivosi-pliroforion-kata-ton-fake-news/>

Fake news, Διαθέσιμο στο:

<https://theartofcrime.gr/me-apopsi-4o-gouni/>

Fake news, Διαθέσιμο στο:

<https://medianalysis.net/2019/06/30/fake-news-%CE%B7-%CE%B5%CF%80%CE%BF%CF%87%CE%AE-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%B1-%CE%B1%CE%BB%CE%AE%CE%B8%CE%B5%CE%B9%CE%B1%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%BF-%CF%81%CF%8C/>

Internet World Stats, Διαθέσιμο στο:

<https://www.internetworldstats.com/europa.htm#gr>